

נתיבים

כתב עת ליצירה ועיון

חלום ותקווה - חזון והגשמה

בין האישי לקיבוצי

תמונת השער: דוד פלמה "החולם"

גיליון מס' 35, מרץ 2024

אודות נתיבים

כתב העת "נתיבים" הוא כתב עת אינטרנטי שמטרתו לשמש במה ליצירות אמנות בוגרות, בפרט בתחום השירה. זאת, משום שרובו של הדיון הספרותי המתקיים כיום באינטרנט ובכתבי העת החדשים, מתמקד ב"שירה צעירה", שמרבית כותביה צעירים.

מטרתנו לשמש במה ליצירה שהיא נטולת גבולות ומשוכות של גיל: יצירה בשלה, חכמה, מתחכמת ולא מתחכמת.

בעידן התקשורת הדיגיטלית המהירה, יכול כל אדם לכתוב ו"להוציא לאור" את יצירותיו והיצירות אינן עוברות כל ביקורת ושיפוט רציני, אלא נמדדות במספר הכניסות וה"לייקים" והדיון בהן רדוד.

במקביל, מספר כתבי העת הספרותיים הרציניים הוא קטן, והיקף היצירות בהם מוגבל, בין היתר בגלל היעדר תמיכה ממסדית. כתבי עת אלה קורסים תחת עומס המשוררים המוכשרים הרבים, צעירים ובוגרים, כשלהבים מהם אין מקום לפרסם את יצירתם.

כתב העת הזה יהווה במה לקריאה פרשנית ביצירות. בכל גיליון נדון בשירים של משוררים. כמו כן נערוך ניתוח מעמיק יותר של שיר מהקלסיקה הישראלית.

כדי לעודד שיח בין סוגי אמנות שונים, נשמש קורת גג לפרוזה וליצירות אמנות אחרות. נשאף גם לתת במה, או קישור לשירים מולחנים של משוררים שאת שיריהם נפרסם.

נשמח להציג ספרים חדשים, לקדם מפגשים, ולעודד דיאלוג בין משוררים באמצעות כתב העת, או בדרכים אחרות.

כל הזכויות שמורות ליוצרים/ות ולמערכת "נתיבים". חל איסור מוחלט על שימוש ו/או העתקה ביצירות המתפרסמות ב"נתיבים" בכל אופן וצורה ללא הסכמה מפורשת ואישור בכתב מן היוצר/ת. * כל התמונות במגזין זה שאולות מן האתר pixabay ובכפיפות לרישיון השימוש בהן.

דבר העורכים

גיליון זה, מספר 35 והראשון לשנת 2024, מוקדש ליצירות העוסקות בחלום ובתקווה, חזון והגשמה. בגיליון זה ביקשנו לתהות על המובנים והגילויים השונים של החלום והחזון, בין אם אצל האני הפרטי ובין אם מדובר בחלום או חזון קבוצתי, חברתי ולאומי.

חלומות אישיים כוללים חלומות של ממש, כאלה הנגלים לנו בשינה, כאלה המהווים גילוי תת מודע של רצונות שאיפות וכיסופים, חלומות שאנו מודעים להם, קרי שאיפות שברצוננו להגשים או התגשמו. חלומות יכולים להביע געגועים וכמיהה לאנשים ומחוזות הניתנים למימוש, אך גם כאלה שאינם ניתנים למימוש. בין האחרונים מצויים חלומות וגעגועים לאנשים שמתו, לרוב קרובי משפחה אהובים לצד זאת, החזון שמטרתו פעולה והגשמה למען קולקטיב, יכול לבוא לידי ביטוי אצל היחיד, דוגמת חזונו של הרצל, או חזונו של הנביאים (שחלקם נתגלו בחלום), כמו-גם של ממצאים ומחדשים, ההולכים לפני המחנה. כך, יכול חלומו של היחיד, בעל השפעה ויוזמה, להפוך לחזון קולקטיבי בעינינו של סבל וייאוש. ברם, חלומות יכולים לבטא גם ממדים "שליליים" (פחדים, תחזיות קודרות מפני הצפוי, חשש מאכזבה, חוסר תקווה, וכד'). נוסף לכך מבטאים אחדים מהיוצרים צער או אכזבה על היעדר חלום רצוי. במקביל, חזונו של צד אחד הוא חלום הבלהות של האחר ומאורעות 7 באוקטובר 2023 הם דוגמה מזוויעה וקיצונית לכך.

כך או כך, החלומות בגיליון זה נעים במרחב שבין ריאליזם לפנטסיה, בין חלומות הגיוניים, בעלי סיפור ברור, לבין חלומות מתעתעים, קופצניים, בזמן ובמרחב. כמה מהם מעלים שאלות פילוסופיות ופסיכולוגיות, תהיות מהו חלום ומהי מציאות, והאם אנו יודעים להבדיל ביניהם, שמא אנו חיים בעולם חלום ו"נדמה" לנו שאנו ערים? כתמיד, קיבלנו שפע של יצירות בתחומי השירה והפרוזה לצד יצירות בתחומי האמנות החזותית ה'קלאסית'- ציור, צילום והדיגיטלית.

בגיליון נכללו הפעם שיריהם של ורדה אליעזר; יערה בן דוד; אשר גל; יבחר גנאור; גיורא גריפל; לאה צבי דובז'ינסקי; נורית טל דורות; צילה זן-בר; ניצה נסרין טוכמן; אורון יהלום; מיקי מילר; רונאל מרגוליס; יהודה ויצנברג ניב; תות הרמס סאטורי; עמיר עקיבא סלע; מולי פלג; דוד פלמה; סיליה קסטין; שושנה קרבסי; יעל רן; נגה שגב; רונית בכר שחר; אילן שיינפלד; מתי שמואלוף; בתחום הפרוזה כללנו סיפורים מאת גיורא גריפל; רונית בכר שחר; תמי קויפמן; רומן קמבורג; אילן שיינפלד.

בתחום האמנות הויזואלית נכללו יצירות של אורון יהלום; דוד פלמה (לרבות תמונת השער של המגזין), נורית צדברובים וחנה קב רוט.

עוד בגיליון זה: רצנזיה של שמעון רוזנברג על ספר שיריה של ענבל אשל כהנסקי "אישה שהיא אֶרְיָה" וכן עיונים בשירה של צילה זן-בר צור "תפרחת של סביונים" וקובץ שיריו של מיקי מילר "הכל מים". כמו כן הבאנו כאן את המאמר "מלאכים בסולם ואיש כפתרון חלומי", מאת מיקי מילר.

בתקווה לימים טובים ושקטים,
העורכים,

שמעון רוזנברג ודויד מנשה

העורכים

דויד מנשה נולד ב-1956, במעברה ברמת-השרון, בה חי כל חייו, להוציא ארבע שנים, בפנימיית "כרמית" בירושלים (מקבילתה המקצועית של 'בויאר' ה'עיונית') במסגרת תוכנית ארצית למחוננים. בתקופה זו ולאחריה החל לכתוב שירה, שזכתה להערכה מצידו של יורם קניוק ז"ל שגר אז בשכונת מורשה, אלא שמסיבות שונות

דויד מנשה

לא הבשיל הרעיון להוציא לאור ספר שירה.

בתקופת לימודיו לתואר ראשון במדע המדינה וסוציולוגיה ואחר כך לתואר שני בסוציולוגיה, נבחר בראש רשימה מקומית למועצה המקומית רמת השרון וכיהן בה בשנים 1983-1993.

קורס כתבים ועורכי חדשות ב"קול ישראל", שינה את מסלול חייו מן האקדמיה לעתונות. תחילה עבד ב"דיעות אחרונות" ולאחר מכן ב"מעריב", עד ערב מלחמת המפרץ ב-1981, בתפקיד עורך בדסק החדשות, שם פירסם מדי פעם סיפורים קטנים. לאחר מכן הוציא לאור עתון מקומי ולאחריו החל לכתוב בעתון המקצועי "אלקטרוניקה", כמעט עד לסגירתו ובתום תקופה זו פנה לעבוד כיועץ תקשורת ודובר בגופים ועיריות שונות – שהאחרונה שבהן היתה עיריית רמת-השרון.

בתחילת העשור השני של המאה, אחרי שנים של "שתיקה" החל לפרסם שירים "ותיקים" וחדשים בכתבי עת מקוונים, כמו "נתיבים" ומודפסים, כמו "בין סגול ובין תכלת", "המסדרון", "עתון 77" ו"מוטיב", אתרי שירה כמו "סלונט", בקבוצת שירה בפייסבוק ובאנתולוגיות.

בשנת 2018 יצא לאור ספר שיריו הראשון, "מציאות נקלפת", בהוצאת ספרי עתון 77. תוכניותיו להוציא לאור את ספרו השני ב-2019, נדחו בעקבות דום לב שבו לקה – פרויקט שיזכה בקרוב ל"חייאה מחדש".

שמעון רוזנברג נולד בפולין ועלה לישראל בשנת 1957. את ההשכלה האקדמאית שלו רכש באוניברסיטת תל אביב (תואר ראשון בלימודי ההיסטוריה של המזה"ת ותולדות ארץ ישראל. תואר שני במדע המדינה).

שמעון רוזנברג

בשנות ה-70 המאוחרות וראשית שנות ה-80 פירסם חמישה סיפורי מד"ב בכתב העת "פנטסיה 2000". קודם לכן פרסם שירים בעיתון הסטודנטים של אוניברסיטת תל אביב.

אחרי למעלה מ-30 שנה כעובד מדינה יצא

לגמלאות בשנת 2007 במטרה לשוב לאהבת נעוריו – כתיבת שירה. מאז פרסם שירים בכתבי העת: "מטעם", "מטען", "עיתון 77" (בו פרסם גם ביקורת ספרותית), "משיב הרוח", "מאזניים", "יקוד", "נכון", "הליקון", "שבילים", "לכל הרוחות", באנתולוגיה לשירה "הלילה הזה כולו שירה" (הוצאת "איתמר", 2016).

מאז פרסם שירים בכתבי העת:

"מטעם", "מטען", "עיתון 77" (בו פרסם גם ביקורת ספרותית), "משיב הרוח", "מאזניים", "יקוד", "נכון", "הליקון", "שבילים", "לכל הרוחות", באנתולוגיה לשירה "הלילה הזה כולו שירה" (הוצאת "איתמר", 2016).

ספרי שירה: שירים מזווית העין, בהוצאת "גוונים", 2011. כל הדרכים מובילות אל עצמן, בהוצאת "פרדס", 2016 שירים מקצה המערב, הוצאת "עמדה", 2022.

תוכן הגיליון

סדר הכותבות והכותבים עפ"י הא"ב

שירה

- ורדה אליעזר.....עמ' 6
- יערה בן דוד.....עמ' 7
- אשר גל.....עמ' 8
- יבחר גלאור.....עמ' 9
- גיורא גריפל.....עמ' 10-11
- לאה צבי דובז'ינסקי.....עמ' 12
- נורית טל דורות.....עמ' 13
- צילה זן-בר צור.....עמ' 14
- ניצה נסרין טוכמן.....עמ' 15
- מיקי מילר.....עמ' 16
- רונאל מרגוליס.....עמ' 17
- יהודה ויצנברג ניב.....עמ' 18
- תות הרמס סאטורי.....עמ' 19
- עמיר עקיבא סגל.....עמ' 20
- מולי פלג.....עמ' 21
- דוד פלמה.....עמ' 22
- סיליה קסטין.....עמ' 23
- שושנה קרבסי.....עמ' 24
- יעל רן.....עמ' 25
- נגה שגב.....עמ' 26
- רונית בכר שחר.....עמ' 27
- אילן שיינפלד.....עמ' 28
- מתי שמואלוף.....עמ' 29

פרוזה

- גיורא גריפל, "בחלום באה אלי אמי".....עמ' 31
- רומן קמבורג, "ילדה שטופת מוח".....עמ' 32-33
- רונית בכר שחר, "רומן רוסי".....עמ' 34-35
- תמי קויפמן, "וצמתה מנחמת את כתפה".....עמ' 36
- אילן שיינפלד, "אני לא הורג בני דודים".....עמ' 37
- אילן שיינפלד, "השיקסה רעבה".....עמ' 41

רצנייה

- מיקי מילר, "מלאכים בסולם ואיש כפתרון חלומו".....עמ' 44
- שמעון רוזנברג על ספרה של ענבל אשל כהנסקי "אשה שהיא אריה" (הוצ' קינמון, 2024).....עמ' 47
- שמעון רוזנברג על קובץ שיריו של מיקי מילר "הכל מים".....עמ' 53

על שיר אחד

- שמעון רוזנברג על השיר של צילה זן-בר צור "תפרחת של סביונים".....עמ' 54

אמנות חזותית

- אורון יהלום.....עמ' 58-57
- לבנה מושון.....עמ' 59
- דוד פלמה.....עמ' 60-63
- נורית צדרבוים.....עמ' 64-67
- חנה קב רוט.....עמ' 68-69

ורדה אליעזר

בַּבְּתִּים הָאֵלֶּה
בַּבְּתִּים שֶׁבַּתְּמוֹנוֹת הָיוּ פְּעַם
אֲנָשִׁים
בַּבְּתִּים הָאֵלֶּה שֶׁבַּתְּמוֹנוֹת הֵם
אָהָבוֹ וְשִׂמְחוֹ וְגִדְלוֹ וְחִבְקוֹ
בַּבְּתִּים שֶׁבַּתְּמוֹנוֹת הַחֲלוֹנוֹת הָיוּ
פְּתוּחִים לַחֲלוֹמוֹת
וְאִז הָרוּחַ בָּא
וְחָטַף אֶת הַזְּמַן
וּבַבְּתִּים הָאֵלֶּה הָיוּ דְמָעוֹת
וְהָאֲנָשִׁים שֶׁם נִפְרְדוּ
מֵהַבְּתִּים מֵהַשָּׁנִים מֵהַחֲבוּק
מֵהַזְּמַן
וּמֵהַבְּתִּים הָאֵלֶּה שֶׁבַּתְּמוֹנוֹת נוֹתְרָה
רַק עֵדוֹת עַל פְּנֵי נִיר עַל גְּבִי בַד
וְרַק הַחֲלוֹנוֹת שֶׁם עוֹד מְחַכִּים
לַחֲלוֹמוֹת

קִרְעֵי חֲלוֹם
תִּתְעוֹרְרִי כְּבָר מֵהַחֲלוֹמוֹת שְׁלֶךְ
תִּפְקְחִי עֵינַיִם וְתִרְאִי
הַכֹּל שׁוֹמֵם כָּאֵן.
כְּמוֹ שִׁחְזוֹ מִגִּידֵי הָעֵתִידוֹת -
גַּם צְלוּפֵן וְרַד סוּפוֹ לְהַקְרַע.
תִּתְעוֹרְרִי כְּבָר,
תִּרְאִי אֵיךְ הַשָּׁחַר נִרְאָה.

צילום: מן הרשת

יערה בן דוד

מה שאין כרגע הוא בהישג יד

1.

אשרי מתי החיים, זכרון צח כחלב אם.
דלת פתוחה כדי סדק בין נחלם לחולם.
נעמד מולי באור. זה אבא. שותק, דומע.
נראה שהפך למכחיש מיתה.
רואה ארץ זהב שחוט.
אבא, בחייה, לך לך אל מקומך.
פה תנים מתנים מות כמו אהבה.
ומטביעה במצחו נשיקת לילה טוב.

2.

שנים רבות אחרי שגרש מן העולם הזה –
אבא בדלת. בא להתעניין
מה נשמע ומה
התחדש מאז בארץ ובעולם
ובפה קרוע של פותרת חידות
חלחלתי את התשובה
לעצמי, קפת קרן קימת,
לפני שנמוג

מה אני כבר יודעת על המתים,

מיתר פוקע, גורי חלומות בהקיץ
ואיך אשיב אותו אל מנוחת עולמו –
סליחה שנבצר ממני ללוותך, אבא, אבל
עסוקה עכשו, והארץ
עצובה לא יודעת נפשה, ושוב
מטביעה במצחו סימן
שניח ידו על ראשי לברכה כמו פעם.

אז ללא הגה הוא נפנה והולך,

להיות כאב נרדם ומשגשג.

אשר גל

בלוריות של זהב

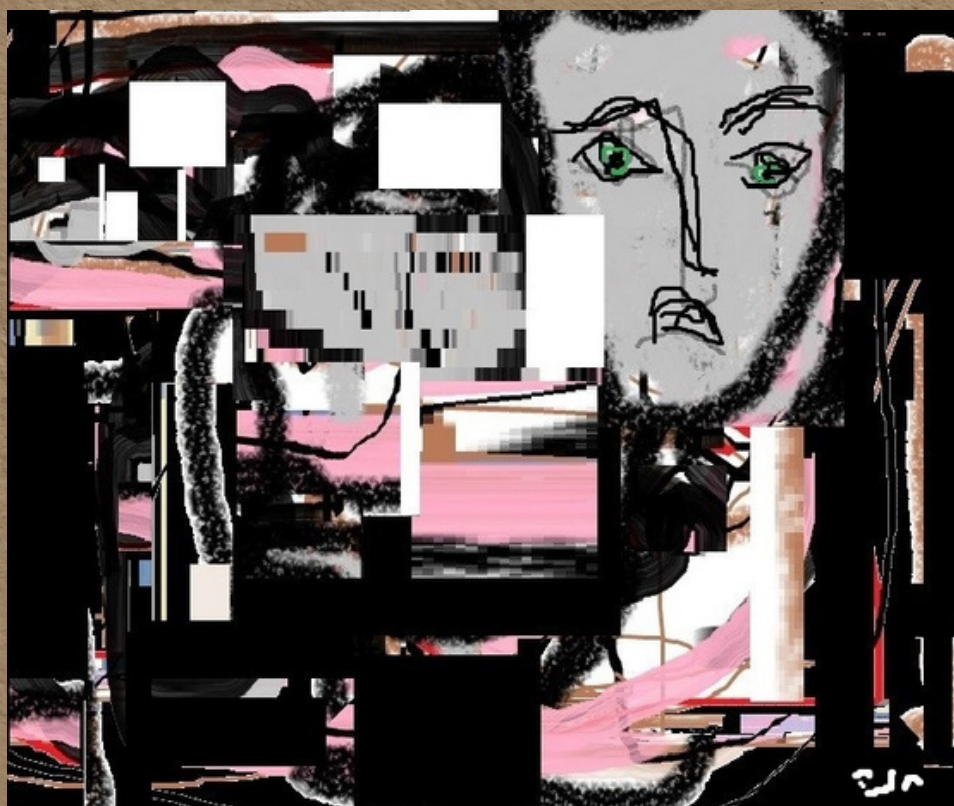
המשורר מכין עצמו למסע
סוגר דלתות
שלא יפרע מאהוביו.
אזניות עושות את העבודה.
שלישית פסנתר ומיתר.
ילדים עולים בלהבות.
בלעדיהם
לא תרדנה דמעות.
הוא מציר אותם
זהבי ראש שחרי מבע
חסרי ישע
מול המלחמה.
מצלמה יורה
עוד יום טובע.

למעלה מראשי החיות

משתרע רקיע
בדלח אזמרגד
אלף עיני מלאכים.
למעלה מראשי החיות
ילדים בוהים
כוכבים משכשכים
ברכה ירקרקת.
משא על כתפיהם
מלוא השק אבני חן
בחלומותיהם
המלטפים אור
השמש מגיח.

יבחר גנאור

קול דממה דקה
השקט שלפני
אינו דומה לשקט שאחרי
הזעקה שהעירה
שבֶּעֵטָה אותי מחלומי
לבעותיך.
שוב מקשיב,
לדממה שסביב
עת את מעבר
הר לא עביר.

חנה קב רוט

גיורא גריפל

חלום מספר 1317

מכבה את הטלויזיה

מדליק את הטלויזיה

אשה החליקה על ליפסטיק, שני

חמורים טבעו בבצה, עוד

דקה עברה, פרסומות, בבושקה

עומדת בפאת השדה מפשילה

את שמלתה מתוך הכוס שלה זוחל נחש שחר

וחומק במהירות היא תוחבת את האצבע המורה

עמק מוציאה ומנפפת תראה

דם היא אומרת תראה דמדמדמדמד

כי מדם אתה ואל דם תשוב,

מכבה מדליק מכבה מדליק חוקר

אוסטרלי על חוקר יפני על פסגת האורסט

אם הרחקתי ראות אומר האוסטרלי הרי זה משום

שישבתני על כתפיו של חוקר יפני, ההר

מוחה לשוא, כפת הקרח נמסה נמרחת

כמו ליפסטיק על הפנים. חם לי אומר

החוקר היפני ומתפשט חם

לי אומר החוקר האוסטרלי ודוקר

אותו עמק בחזה מדמדמדמדמד, נראה מי מגיע ראשון

הם צועקים ומתגלגלים כל הדרך

עד למטה צוחקים עושים סימנים של נצחון

עם האצבעות ומורחים דרך אדמה

בהר הלבן כל הדרך עד לתחתית. תתעורר

אני אומר מדליק

לא נדלק לעזאזל בועט יוצא מגיש החדשות

מכפתר ומענב פותח את פיו יוצא

תיקן והרי החדשות אומר התיקן

מדענים גלו שחמרים לא עשויים

מחלומות על החיים.

גיורא גריפל

קרעים

השיר הזה בנוי קרעי קרעים.
זכרונות, חלומות, תוגת מרחקים.
פרחי אביב, ניחוח פרות קיץ
ערמות העלים בצדי הדרכים.
תבשילים מקדחים, שאריות
המזון, מפת השלחן פרומה בקצוות.
אהבות נשכחות, חיזכים פורחים,
מסעות ילילים, אהלים נוטים על צד,
מים גנובים, חלום נעור אל חלום,
יד מטלטלת ברך, התעורר,
נרדמת כך באמצע היום.
ראה השלחן ערוך, האכל מוכן,
נביט זה בזה, נברך.
אחר כך נלך לישן.

אגדה

ומי אמר שהבדיה בדיה
והמציאות חלום?
מה שיקרה מחר
קרה ודאי היום.
משל, אכר נעור,
יצא אל השדה,
זפניו כתמול שלשם.
ועגורים שלשה דאו אל האגם
לטבל גופם כחם היום.
אדוות פשטו בראי המים,
אור נמסך באור,
עבים כסו את השמים,
ברק פגע בראי השחור.
להרף דממה חלקת המים,
הרכין אכר ראשו לשתות,
ובאחת נרתע נפל אפים,
כי פני אביו המת חורות
הביטו בו פתאם.
דומם פנה אכר ללכת אל ביתו,
ועגורים שלשה פרשו כנף,
דאו אל המרום.
נוצת פלמה צנחה רוחפת
שטה אל חלום.

לאה צבי דובז'ינסקי

גזעים לבנים כמו פסלים

עומדים בשתיקתם בצדי הדרך

מה טומן עתידם מלבד להצמיח פרי

ואלו ההוה

מזכיר שהחי מסתמן כמת

והמת עשוי להביא חיים.

*

מלחמה

את לא תקחי ממני את החמלה ולא את

האהבה,

אני אמשיך להנות ממתק השמש

ואתרגש עד דמעות מצמיחת רקפת

לבי יצבט מבכי תינוק,

את נשמתי, לא תשחיתי

אני אשאר אני.

אמנם

בתוך ארבע קירות חיים אנו

צל עוטף אותנו

ויש מים זורמים מתוך צנור חלוד,

בכל ערב מנסים להשיל לבנה

להרחיב מפתן,

נעים אנו במעגלים ללא התחלה וסוף

פנו יבש בצמאון לחיים

רואה את השקעים בגופנו

שוקעים ונבלעים

בתוך עצמם

העינים מתקטנות,

יושבים בפאת שלחן ארך הרבה

חלל סביבנו

עדין מהלכים אנו במדבר

ים הסוף עוד לפנינו.

נורית טל דורות

אני כאן לא שרות לקוחות

מתכות כבודות העירו אותי

לא רציתי לריב עם הדלת

לא רציתי שתהיו כאן אתי

בקבית בדידות מתנחמת

רציתי לטעם מההר הקדוש

הספר המכשף התקרב לעברי

חתולי ניר-הטואלט השחרים

לשים נואשים את שלט הלחשים

שעון הבצל מתחבר לקרקע

שרשים לקסמים הם גזר

אטריות שערי שטות במרק

בקדרת שמי לכל עבר

אני כאן לא שרות לקוחות

לא משחררת קלפי נסתרות

אין לי חמרי גלם במבצעים

גם לא חנות לקציצות אהבים

הלילה

צללים מתעצמים מאימים

פחד מעמיק שרשים

ציוץ הופך לאזעקה

קרקור מקפיץ בעתה

קסדת המחשבות בהאצה

סוהר ראשי בכלא ראשי

אין כאן דרך למלוט

מסתחררות להן בלופ

יורדת בפיר אל המכרה

אין אוצר פה בנראה

חופרת, קודחת עמק

מעלה רק טראומה ושוק

הלילה הוא זכוכית מגדלת

סוד קדום קופץ מולי

הופ - ליצן מהקפסה

לועג לי, אי, ב- הא הא הא

צילה זן-בר צור

תפרחת של סביונים

הם אומרים שיש אור יום, אני אומרת חשך. אני מחזיקה מצפן שיכון אותי לפרשת בראשית לעגן בפסוק 'ויהי אור'. שם נולדה המחשבה שלי. אין לי יבשה לנחות עליה. הכנפים שלי מבהלות מים מהים התיכון לכבות את האש. 'חרטת פרומתאוס: ממתת האש להצתה הגלובלית', אני קוראת ב'הארץ' על שכתב הפילוסוף. האנושות חיבת לנצר את האש. אני מרגישה את זה בכנפים שלי. נוצה אחת לא שיכת לי, היא נפרעה מאמי הפצועה. אתמול בשעת הסתר הירח הייתי במסדרון שמוביל לאפריקה. למטה היו פליטים. נדמה שהרכוש היחיד שהם סחבו על גבם זה היה המשפט, 'אני לא מאמין', אני לא מאמין'. הם עוד הלכו בשעה שלוש. מתחתם היתה אדמה ואנשים שכובים. מתחתם המאגמה הרוחת של כדור הארץ. בשם עונת הנדידה אני מספרת לכם את אשר ראו עיני; ילדה בת שמונה נושפת תפרחת של סביונים בקנה הרובה. אני מכירה אותה. גם אתם. היא מביטה חזק אל בארות עיניכם. היא לא מרפה. אתם יודעים, ישנן תרמיקות שמעלות אותי גבוה כשאני נשמטת. לתרמיקות האלה יש שם. אנחנו.

ניצה נסרין טוכמן

הספינקס הירושלמי

תכלה שנה

בְּקִיץ 1967 נִתְּגַנְּבָה יְרוּשָׁלַיִם
אֶל חֲדָרֵי חֲדָרֵי הָרְכִים בְּשָׁנִים
בֵּין שִׁנָּה לְעֵרוֹת בָּא דוֹד עֲלָמוֹת
לְעֵבֵר זְמַנִּי הֲלֵא יוֹם וְלֹא לִילָה
לִילָךְ וְאֲדָמוֹן שְׁתֵּיִם שְׁמֻשׁוֹת

וְכָל יָפִי עִירִי רִיצַד בְּזוֹהַר הַנִּיאוֹן
אֶץ רֶץ רוֹצֵץ בֵּין שְׁבָרֵי מְרָאוֹת
אֵשׁ הַתְּמִיד וְשִׁישׁ הַמִּים וּמַגְנֵטָה
וְאַרְיָה מְכוֹנֶף שֵׁם צַעַד שְׁאֲנָן רְבֹאוֹר

גַּא וְזָקוּף מֶלֶךְ מֵהֶלֶךְ בְּשׁוּלֵי גָגוֹת
פְּקָחִי עֵינַיִךְ נִצָּה צָחַק לִי רְאִי נָא
וְעֲצַמְתִּי חוֹשֵׁי מִפְּחַד דַּעַת הַהֵיּוֹת

אִיךְ צִימַחְתִּי כִנְפֵי תִרְנַגּוֹל כְּפָרוֹת
וְאֵשׁ נְמִלַּאתִי כְּכּוֹכַב אֲדוֹל-כָּחוּם

אִי נִתְּאוּ בִּמְצַעַק בְּעֵקֶב בִּי חִלּוּם

בְּחֻדוֹת שְׁנֵי כּוֹרֶכֶת
יְרִיעַת עֲטָפֶתְכֶלֶת
סְבִיב הַמְּבוֹסָמֶת
חֲבִית עֲצָמִיּוֹתִי
אָהַבְתִּי אֶת אֲדָנִי
בְּרִישׁ גְּלִי אוֹמֶרֶת
שֶׁהַכֹּל צְבָעִי גֹוֵנִי
מִלְּבַד הַכָּחַל
הַטּוֹב שְׁבַבְנִי
בְּתַכְלַת זָהָב
מִשְׁחַתִּי כֹהֵנִי
וְאַלְף בְּנוֹת אֶפֶל
לִיקוּ שְׁמֵשׁ לִילוֹתִי
חוֹזֶרֶת וְאוֹמֶרֶת
כְּנִשְׁבַּעַת בְּאוֹר הַקֶּשֶׁת
אֲנִי אָהַבְתִּי
כְּאוֹבֶדֶת
וְאֲדָנִי עַדִּי
אֵל הָאוֹר וְהַצְּבָעִים

מיקי מילר

בטרם

אדם שט מעבר וחותר
ביום שנתו הזוכרת
ופקוח חלום כתנשמת לילית
נאחז בטבור היותו.
אדם שט ויודע
עור בעד עור
את לחש האדוות,
את מסעו המאשר
בנדנדת הענג
אל יקיצה.

2. בראשית

אדם שט כעבר וזוכר
את תמהון עינו
בבהק אור ראשון
את כאב החלף וצעקה
עת נגזר עליו בדיון כרת –

3. הים

אדם שט ביצועו ונהפך
בגופו שנברא מים
להיות.

הוא מפליג בים האינסופי
ושוחה אל אפק נסוג
ופני אדם כמותו צפים חולפים
ממנו ואתו הלאה הלאה,
נבלעים בקצף גל שכחה
ונדפים בענן נוצה.
אדם אחר נוסע אל בית זר
שהוא ביתו
ובורח ממנו ושב אליו
וחוזר.

4. נדודים

מתהפך ביצועו והוא כבד נשימה
מטה פניו ואפו לחלל, לרוח,
ונודד בשנתו אל מעינות פלאים
לשתות משמי המים העליונים
אבל מי אפסים גואים פתאם
משבריו וגליו עליו
עברו עד פי הסכר, עד פיו.
הוא טובע ונצל
הוא נאכל באש קרה,
מכסה גופו
ומתהפך.

5. אחרית

לחם מעפש שט בנהר
שרוחץ את רגליו.
הוא חוזה אשדות הומים
ומים רבים עולים ויורדים בם.
שחפים צורחים באויר,
אין מלאכים במחזה
עת ספינתו קרבה לבדה
אל המזח האחרון.
ריק הנוף מעבר לזה
צל האדם נגרע בו.
שוב יורד הגשם אל חמר העפר
והוא לא שב אליו,
כי אין שיבה.
מלח זעה צורב בעיניו
אל יקיצה.
29.11.2023

רונאל מרגוליס

כאב קולקטיבי

בבקר תמים ראיתי אותה
תהום אמתית אלי התגלטה
תהום עמקה ושחרה
חונקת צעקותי
עוצרת נשימותי
המתנתי בצפיה לזעה קרה
לשחרר אנחת רוחה
לחוש בגופי הקלה
שהשחר יחזיר את כל הצבעים שלקח
לתובנה שזהו חלום בלהות נשכח
החלום לא נגדע והפך לקיומי
הכאב העמיק
התבוסס בנפשי
חלחל פנימה
זרם בדמי
כאב קולקטיבי מזן אכזר
כזה שבוער בעצמות
כאב שגורם לנו לראות
את החיים באור אחר
קיומי, השרדוטי ולמרות זאת להשאיר
לאזר אמץ להסתכל בעיני הפחד
תוך כדי גם לאבד שפיות ביחד
להתבונן בתוך נפש מבעתת
לחפש באימה איזו פסה קטנה
של שקט.

יהודה ניב ויצנברג

מערכות-חיים

בדומה למחזה
חולפים על פנינו
וידינו קצרה מלשלט בהם.
הבמאי הסתים,
הלהוק נעשה,
התפקידים חלקו,
כך וכך עתקים הדפסו.

יום המחר
הנו למעשה
הבהוב הזכרון המרטיט
של יום האתמול.
לא נותר לנו אם כן
אלא רק לצאת למרפסת
כדי לצפות בשקט
במטרות המסתופות
על כר-הדשא
ולהתפלל.

בעיצומו של הלילה

בעצומו של הלילה
הבהבה אחת מעיני
כמגדלור בעינו של קיקלופ
הרוקד על עבי-דם,
שמץ של לחות
לא מצאתי בלילה הזה
כיון שחלומותי שפרכסו כדגי-נחל
גרמו לי להקיץ בזעף

תוך תאנה לנקרם
באבחה אחת במלמד-בקר
ואז לתלשם מפרכסים כדי שהעין
השניה, הטובה
תגשש חישנית צעד-בצעד-שעל,
בין גלי הים הרגוע
שאני רואה כל בקר
ממרפסת-ביתי.

תות הרמס סאטורי

זָכְרוֹן

RONDEAUX לילי

בְּקֶר. צִלְצוֹל פְּעֵמוֹן בֵּית הַסֵּפֶר הַסְמוּךְ כְּשֶׁעוֹן
מְעוֹרֵר
זְכוֹנוֹת. אַתָּה לּוֹמֵד לְהִתְעַלֵּם מִמְּנַגֵּינְתוֹ הַמוֹנוֹטוֹנִית
מִבְּקֵשׁ לְהִשְׁאֵר בְּחִלּוֹם לֹא לְקוֹם אִם אֶפְשָׁר
אֶל הַמֵּלֶת הָאֵין אוֹנִים מְלִים שְׁעֵתָה הֵן זָרוֹת
לָךְ: סִפֵּק אִם הָיוּ אֵי אֶז בְּשָׁנִים מִכְרוֹת
אֶפְשָׁר שֶׁהָיוּ מוֹכְרוֹת אֲבָל לֹא קִנִּיתְ.
אַתָּה רוֹאָה אוֹתוֹ יֶלֶד אֲבוֹד שְׁהִיִּית:
שִׁחְקוֹן יְחִידִי בְּסֶרֶט אֵלֶם שְׁחַר-לִבָּן
יוֹתֵר שְׁחַר מִלִּבָּן. כְּעֵתָה לֹא הָיוּ הַדְּבָרִים
מְלִים שִׁירִים בְּרוּרִים דִּי צָרְכָם גַּם
לֹא הָיָה כָּל צָרְךְ
רִק
זְכְרוֹן.

אֵין דְּבַר: לֹא כְּלוּם:

זֶה רִק חִלּוֹם.

עָמִי אֵין אִישׁ וְלֹא חֶשׁוֹב

עֲכָשׁוּ לְכֹתֵב.

אֶז אֲנִי כְּמַעֵט קְרוֹב

אֵלִי: אֶז גַּם הָעֶצֶב לֹא עָצוֹב

וְהֵיִם אֵינוֹ מִרְחִיק רְאוֹת.

רִק הַדְּמָעָה שֶׁיִּרְדָּה שׁוֹרְפֶת אֶת

הָאוֹת.

הַכֹּל עוֹד לֹא נֶאֱמַר:

הַשְּׁקֵט כְּמַעֵט לֹא נִסְלַח.

שׁוֹב הַזְמַר לְהַפְּלִיג נִשְׁלַח

אֵין דְּבַר: אֵין דְּבַר.

לב

יֹאוֹשׁ בְּרַחוּבוֹת וַיִּנָּה:

יֹאוֹשׁ בְּרַחוּבוֹת לוֹנְדוֹן.

הֶרְצֵל וְכָל הָאֲדוֹנִים הַנִּכְבָּדִים:

הַיִּזְכּוֹ אֵי פֶעַם יְהוּדִים

לְגֹאֵלָה מִתְקַנֶּת: חַיִּים שֶׁל סֵתֶם

בְּלִי שְׁמֵץ גְּדֻלָּה:

בְּכִכְרוֹת פְּרִיז בְּסִמְטָאוֹת

הַצָּרוֹת שֶׁל פֶּשֶׁט קוֹשֵׁטָא סוֹפִיָה וַיִּפּוּ?

לְנִכַח "יּוֹדֵס!" ו"בּוֹגְד!"

הַשִּׁיט הַלֵּב: עֵקֶשׁ

אֶת סְפִינַת דְּמִיוֹנוֹתָיו

שֶׁכֵּן "אֵין אָדָם שֶׁיֵּר לְמוֹלַדְתּוֹ"

אֶלֹא זֶה שִׁיכֶת לוֹ.

יֹאוֹשׁ אַחַז בּוֹוֹלְפֶסוֹן וְנוֹרְדוֹ

וּמוֹצִקִין

בְּאוֹסִישְׁקִין הַכּוֹעֵס אֲבָל

זֶה הַלֵּב עוֹד לֹא נִגְמַל:

עוֹד לֹא נוֹאֵשׁ

מוֹל אֲנִטִישְׁמִים

אֲרוֹפִים וְרַבָּנִים שְׁבַעֵי אֲמֵרִיקָה.

ואוויר ומים

הנה אני נתון ללא עור. אפשרויות חלפו ועברו וחרטה נקשרה בהן. ופתאום, קרה מה שקרה וחרטות רבות תמו. ופתאום, קרה מה שקרה ועתה שאלה. ופתאום רגע ועוד רגע ועוד רגע והנה. עתיד עז הוה. ואני נתון ללא עור. והמלים משמשות לתכליות. ומעשים נעשים באור ובחשיכה. ורגעים עוברים וכשעוברים עולם נכר אחרת משנכר קדם, ויראה אחרת לגמרי, כמעט. אויר על בשר, והבשר ורד כל כך ורך והולך ומחשיך היום ודוקא חם עולה עם רוח. להתרחק מכאן. לברח. להניח לאויר שלא יחדר עוד. להתרחק אל מים אחרים, אל אדי מים נחים ולא קיטור עז שוב ושוב ושוב. האם היה לי עור בכלל באיזה יום או שהכל היה צלקת על צלקת והאויר חודר כל זה והכל קיטור עז ומים מלוחים. אי אפשר לסיים. להביא לנקדה שבה השיר נגמר. אחד נוסף ומשיך, נכתב עתה ויכתב. אני ללא עור והעולם הוא העולם.

יום ללא אסון

ובראשית היה בכי ויום שלם חדש נפקח. צעדים אל חדר הילדים ובקבוק ממס תמסה כשהקפה מתחמם ומתקרר ונגמע. ואחר כך ההכנות וההכנות נמשכו. ילדים הלבשו. הורים התלבשו. אל בית הספר, אל גן הילדים, אל המשפחתון. אל מקום העבודה שהוא מקום אמתי. מקום בו אנשים עושים דברים. חלקם חשובים. קפה נמזג אל תוך כוסות קרטון. מים קרים מהמכונה. על השלחן מנח מחשב מתפקד. מלים על מסך המחשב. מלים נאמרות בחדרי ישיבות. מוטב לוותר על קנוח. ארוחות צהרים מתרחשות בשלב זה. כעס גדול צריך להכבש. זעם מבעבע ולא יתפרץ. דלת נפתחת ובקשה נמסרת. ונסיעה ארכה ארכה בחזרה. בחזרה אל הבית. הבית בו ממתינים הילדים, למשל. אי שקט. וברדיו נשמע, דבר שאם יצין, היה ממקם הכל בזמן מסים, תחת איום מסים. הבטחה לסיים אולי. שעות ארכות של ארוחה ומשחק, של מקלחת והרדמה, של קפה אחד נוסף אחרון ונקדה אדמה תלהט בקצה הג'וינט מול יער ירושלים. נעקר. ולבסוף תמתין מקלחת ומטה. קימה מחדש. ובראשית נוספת

אפשר לומר דברים רבים

גם בתוך רעש גדול אני רוצה לומר דבר מה. דבר חד יחצה רעשים רבים. והמלים לא ידממו. אלא עולם יעשה מקום. ראו, שקט איננו רע, אבל איננו כאן. לא נדבר? לא נכתב שירה? לא נעצר לחוש את הגוף עצמו? הגוף במקום את הפרסמת המציעה אכל ושתיה ועשון וסדרה חדשה והלואה ויין מהגדה ואפלו חפשה במקום חדש. כל כך חדש שמצלם. מלים יחצו רעשים יחצו את העולם ויחדרו. אני לא צריך להיות חשוב. אני לא צריך להיות מצלם. אני לא צריך לכתב את המלה אני. אבל אכתב. שיר כפרח נרמס ונעלם. אבל עברנו את זה. סליחה. עברתי את זה מזמן. פתאום אני חזק מספיק. היה ברור שכך יהיה. אבל לפני כן, רעשים רבים היו. פטורים וצבא ואבטלה ובדידות וילדים ערים בלילה ותינוקות בוכים ורחובות ירושלים בקיץ למשל וממשלות ישראל לדורותיהן והממשלה הזו במיוחד והפגנות שהייתי ואלו שלא ופנסי רחוב שנכבו ואלימות, כל כך הרבה אלימות. דברים שעשיתי ומה שנעשה בי. דברים שראיתי ומה שנראה עלי. היו מקרים עשיתי דברים. היו מקרים דברים נעשו לי. זה העולם. רעשים וחרדה, אבל חמלה גדולה עולה כשהכוח מאפשר. הנה, הכוח מאפשר. מלה תחצה רעש, בשקט גדול ובדממה תתפשט. ויהי, אולי. מתר להשוות ולא צריך. והמלה תעשה לדבר והדבר יתפשט בעולם. בשקט, אט אט.

מולי פלג

איש אחד חולם

איש אחד חולם כל לילה
שהוא נלכד בתוך גוש קרח
וקופא לעולמים.
אינני מכיר את האיש הזה
אבל אני מכיר היטב
את החלום.
בחצות הוא קופץ ממטתו
מכה זעה. לבן יצועו
מרגיע את סערותיו.
אינני מכיר את האיש הזה
אבל אני מכיר היטב
את הלבן.
בבקר הוא מזנק כמו יפני
שתעה ביערות ארבעים שנה
וחושב שהמלחמה טרם הסתיימה.
אינני מכיר את האיש הזה
אבל אני מכיר היטב
את הזנוק.

במקרה שלי

בדרך כלל אין אדם יוצא מהעולם
וחצי תאוותו בידו,
אבל במקרה שלי כן.
חצי תאותי בידי
והחצי השני
משלח.
איסורי העולם הזה מנבלים
על נבל העולם הבא:
אפילו פרורי עוונות מבטיחים
אש גהינום בצל.
אדם נופל מהעולם
אל תוך חלום.
במקרה שלי החלום מתפצל:
בראש אחד נוף מרהיב
וילד קטן צופה משתומם.
בראש השני ישיש מצהיב
ושיח מתים מתרומם.

המצב הקיומי

יש לי חלום קבוע
שמוליך אותי אל תוך הלילה.
עוד לא רקמתי אחד,
שיוציא אותי משם.
השנה אני מת כבר הרבה זמן:
הזמנתי שיחה עם אלהים
וקבלתי רקוד עם השטן.
מצפוני השח מזעק שבר,
ובשערי עירי הנצורה
מתדפק הדבר.
איך אתה? אני בסדר.
ממשיך בחיי
כשגרת זר על קבר.

דוד פלמה

עולם נפלא

לְפִיכָךְ נִבְרָא אָדָם יְחִידִי
וְזֶה בְּאֵמֶת יְכוּל הִיָּה לְהִיּוֹת
עוֹלָם נִפְלָא אִם תְּכַנִּיּוֹת
וְהִסְכַּמִּי שְׁלוֹם הָיוּ נְחַתְמִים
בְּמַעֲמַד צַד אֶחָד
שֶׁל אָדָם אֶחָד
לְבַדּוֹ.

כְּמוֹ מְחִיאת כֶּף
יָד אַחַת
וְעַץ שְׁנוּפֵל בַּיַּעַר
בְּאֵין שׁוֹמֵעַ

יום אחד

יום אחד נקום ונעלים מכאן כמו האינקה
שנטטשו את עירם האגדית מאצ'ו פצ'ו
או כמו הדמויות שנותרו חנוטות לעד
באפר החם של הלבה הרוחתת
שפרצה מלועו של הר הזזוב.
כל מה שיותר אחרינו יהיו אלה רק
ציורי קיר סתומים וחסרי משמעות
לעבדת קיומנו שנעלמה מהמקום ואנו
נהפך לחידה טמירה שלא תפענח עוד
לעולם

סיליה קסטין

התשר

ביום שאהבתי התפכחה
חלומות יבשים עלו באש המריבה
ופיח מריר שקע.
גופי זרח
כשלקחת בגנבה את ידי הכמהה
אחר כך
שבירתי שעונים הפוקדים להזדקן
והשקיתי אותך שקויי נאמנות,
כשצעדת לחרותך.

ביום שאהבתי התפכחה
כלאתי את הכאב בלבי המפיח
ונפשי דמעה.

במסעדה

היא מפלרטטת עם המלצר
ארף שגלה צרוב על קמטיה.
היא מתנערת משנותיה
וקורצת אליו.
כשבעורקיה זורמת הרפתקה
היא מדמינת את זקנתה על יצועיה
ונבלמת.

היא משלמת על הקפה
ומשאירה תשר יפה על החלום שנגז.

רועה פשוט הליכות נביא לכם
שתחזו בנס היומיומי של הקימה,
ואת מקסם האמת תחת עץ בצְהָרֵי יום
שבמלאכת החלימה.
רועה צאן לרעותכם.

נערה בשער כחל וקעקוע קטן
נערה בשער כחל וקעקוע קטן
ממלצרת בקפה אצל איתה,
הג'ינס והחלצה אינם רסן
לנעוריה השופים
ועידו על כך שתי עיניה
כשני סוסים השועטים
להקדים

את כרכרת ההנה.
ועידו גם ארבעת הרוחות
שהאפק הוא זה שאץ אליה
ממוטט בקר בקר
את קירות בית הקפה,
מנכח למענה את מרחבי עתידה.
והיא רק בת שבע עשרה וחפשגדול,
זו פעם ראשונה שהיא עובדת
בשביל עצמה

וכל נעוריה נרתמים למשימה.
בשערה הכחל קובעת בתקף
שלא תתן לעולם
על פניה לחלף כך סתם,
והקעקוע על דפי ימיו-
חתימתה!
שיהיה מי שיגיד:

"היתה בקפה איתה מלצרית,
נערה יפה בשער כחל
והשארתי לה טיפ גדול,
והיא אספה בזריזות
ורצה קדימה
רצה... רצה... רצה...
כאלו אין קירות.

שושנה קרביסי

מבוא

כל יום כל יום
והימים הנערמים
אדם במבוא המתמיד
של חייו הנחלמים
האמתיים.

חזון חנוכי חדש

בסוף לא תהיה לנו כל בררה
נצטרך לשחרר אתכם מחבישת הספסל
ולנפץ את הכתלים.
נביא לכם רועה צאן ונגיד:
"מעתה הוא המורה שלכם!"
הוא ינגן לכם שירה
ועורר בכם קשב בראשיתי,
למדכם לשבת הישר על האדמה
ללא חציצת כס וכסא
ויבקשכם לשנן : א...ד...מ...ה...א...
ד...מה.

ואתם תאזינו למצלול הפתוח
ותדעו רחבה, קברתה
וכי יש התחלה לכם אך גם סוף מדוד,
ושהזמן נתון אבל אין באמת זמן.
לא חשבונות למדכם הרועה
הן חיי אדם אינם תובעים דיוק, כי אם
גמישות.

גם הסטוריה לא למדכם
כי אף שלמדנוה
חזרנו שוב ושוב על טעיותיה.
למדכם חיים של יצירה
לקלע סנסני עץ קשים למקלעת תחרה
ומקנה סוף לחצב לכם חליל
לקדש בכם את השירה.

יעל רן

*

חלמתי עליך
בכלל לא מגיע לך שאחלם
עליך ובכל זאת זה דבר שאין עליו שליטה
אם כי לתמונות ששלחתי לך אין כפרה
ומחילה.
אני הזונה והסרסור, אני הבגודה והבוגדנית
אני הסכנה והסכוי שיתבטל בו ברגע של
חלשה
הכל בינינו רק מונולוג ארך
פנטזיה על נתיב חד סטרי
ובחיי שכבר הייתי בכאן הזה קודם
אבל כמו מוכת אלצהיימר
שוכחת ושבה
חולמת על ורד
כמו לא היית שטן
כמו הייתי פיה
והסופים יפים יפים
עד עצם היום הזה.

*

מכפתרת את דמי היום
אוזקת חלומות
כאיש המכניס כרסו
חזק בחוף הים
לבל יראו
תוכו המאים לפרץ.

*

חלמתי בלילה שבאת אלי
שנינו גופים ערמים
אתה נחש ואני חוה
בספור עתיק יומין.
חלמתי בלילה שבאת אלי
הכשת אותי לשון שקרים
פתחתי ברעד שפתיים
לאסור טעים.
חלמתי בלילה שבאת אלי
זחלת על גופי
שנינו הפכנו צלם אחד
התפתלנו על יצועי.
חלמתי שבאת אלי
מגער כמציאות
וכשאורו שתי עיני
פרי הגן הפך סיוט.

*

בלילה לפני שביל חלומות גונב אותי אל עולמו
אני הוגה את שמך
שולחת שתי ידיים דמיוניות
מפריחה לאויר שלוש מלים
(שהרביתי לומר כמו דברים רבים אחרים מאחר מדי)
נענית אל הריק
או לדמיון המופרך
שתכף מופר.

נגה שגב

שיר אופטימי- פסימי

רגל אחר רגל

יד אחר יד

הייתי עולה

אל מגדל המים

בחצבה.

שרירי ולבי

רועדים מפחד

הגובה.

כמעט לא יכולים לו.

הייתי צופה

בהרי אדום

הבלתי משגים,

מתאוס פסיון באזני

יפי העולם אוחז בי

ומיחלת לשלום.

עשרות שנים עברו

השלום ההוא

כבר מזמן כאן

אני מיחלת לשלומות אחרים.

בשבוע בו חלמתי שכלבי
(קטנטן מפנפן וצחר כשני אשה שחרה ברואנדה)
נפל אל תוך בור חרא וטבע בו
קבלתי הודעה ששירי יפרסמו
במגזין הספרות של אוניברסיטת סטאנפורד
נזכרתי שהוא הצליח לצאת לבסוף
מהצוואה המימית והבצית שעטפה אותו
וגם שמת כמה ימים אחר כך
מכל מיני טפילים שדבקו בו ועשו בו שמות
כמה ימים אחר כך קבלתי לידי
כלב חדש במתנה ורדרד כתחלופי
פעוטה לבנה באפר איסט סייד במנהטן
ושערו עשוי מספריות
ורדות כהות נחשושיות ומסלסלות סביב עצמן
כמה לילות לפני כן חלמתי שצומחים לי פרחים על כפות הידיים
אמי קמה לתחיה ואומרת לי
שאינה מאמינה לי למלה
ומתה שוב.

לחתיכות התפוז הכל
חתיכות קטנטנות רטבות מעפשות קרועות קרעי קרעים
שברי שברים פסות חיים
פסות שגעון, כפרודות חלום שלא נחלם עד סופו
כאלו לא היה דבר שלא ארע לפני הגירת הקרעים
התרחקותם מהשלם
משם והלאה כל שבהן היה חסר
וכל שאי פעם נבנה
מקרעי אדם חלולים מוזלמנים שקופים מכאב שקיעה ודכדוך
גם לא עזרה שמירת הפוך
והייתי בת יענה, מתרוצצת בינות עשרות בנות היענה האחרות
שהתרוצצו בכל פנה כגבירות ריקות ממעש סתומות ממעשים
מקורן נדחף מאף עיניהן עגלות וסגלות
מנסות לתלות מבט מאשים לימין מבט מאשים לשמאל
ואין איש שיזכיר את האתמול
אף שיח להסתתר בגבו בגנות עניי הדעת
רק בת יענה כמוני יודעת
שאינן חול מספיק גדול לכל בנות היענה
וכל שנשאר הוא לפרש כנפים ולנסות ולעוף
כתנין ורד שקוף

כלבים שישנים בלילה
בטח חולמים על עצמות
בזמן האחרון איני חולמת יותר
אולי עברתי את מכסת החלומות
המתרת לכל אחת ואחד
(מתי שהוא נדרש לעשות סקר
מי חולם יותר גברים או נשים)
הייתי חולמת סדרתית
כמעט בכל חלומותי אבדתי בית
ילד, ילדה, או מדינה
יותר מדי שנים ישנתי על יד גבר
שמעולם לא חלם
(גם לא שאעזב אותו)
הוא כל כך התרגל לעצמות שלי
ושכח לרפד את חדרי ליבי
ואת שאר חלקי גופי הרכים
הגבר שאתי היום
מרפד את כל חלקי
כשאנחנו נרדמים חבוקים
אחד בזרועות השני
איננו נדרשים לחלום על אף דבר ואף אחד
חלומותינו התגשמו בין שנינו
אין עצם חסרה בתוך
פזל גופותינו
אנו דבוקים זה לזו
דבקים בשר אל בשר
לשון אל לשון
איבר לאיבר
איכשהו צלעותי וצלעותי
אף שהנם שוים
אינן מיצרות משלש
אלא עגול שלם
כחלום

אילן שיינפלד

החלום על מרת לאה

נקראתי למושב צדיקים לטהר את נשמת מרת לאה, כדי שלא תאחז בבנותיה. היא כבר איננה, מתה, וצריך להתערב ולבקש על נפשה במרומים כדי שתשחרר ממרתה את בנותיה. כבדו אותי כראש וראשון במושב מקבלים, מושב של תקון ביריד מיסטיקנים. מסביב לשלחן הסבו גברים חרדים, אבל כאשר נעמדתי בראשו, הלטתי פני בידי, נתתי קולי בתפלה ובבכי וקראתי לשם יתברך, שיעלה וירומם ויפאר ויהדר ויקלס את נשמת מרת לאה, ויטל ממנה את מרתה, כל המסובים הזדעזעו מרב יראת קדש. לא היתה בריה אחת מסביב שלא שמעה לשועתי.

מיד בסיום תפילתי נעלם השלחן, נעלמו המקבלים, נעלם גם יריד המיסטיקנים. מצאתי את עצמי יושב על שפת מדרכה ברחוב מזהם. גדוש אשפה. לא ידעתי איך הגעתי אליו ומה מקומי בו. צעיר מכנם אחד התישב לצדי ואמר לי, שכל זה לא היה כלל, רק משל היה, מלבד זה שאכן נקראתי לתקן בעליונים נפש אחת מישראל.

מעט לפני עלות השחר של ב' דראש השנה התשפ"ד, אחרי בקשי ד' שעות שנה, מצאתי עצמי במטתי. התהפכתי על משכבי, מבקש לשוב לשנה, אל ארצות החלום, לעליונים ולתחתונים. ולא צלח בידי. קמתי לכתב את השיר הזה, ולצאת אל עמל יומי.

השנה התשפ"ד.ב' דראש

מכתב למשוררת מתה
אמרו לי רק: כאן מתה מישהי.
נשמח אם תבוא ותקח מביתה
מה שנוותר, מה שתרצה.
הדפתי את דלת העץ הישנה, ששמך
הוסר ממנה, שלא לבישר, נכנסתי
אל דירתך הריקה, המוארת באור
מלאכותי, חלונותיה מגפים,
והתחלתי עובר על כלי המטבח שלך -
כוסיות יין ארוזות עדין
בחבק הנילון שבו קנית אותן,
צלחות חרס קטנות, מעטרות,
המגרה של מפות השלחן.
רק כשנברתי בחדר השנה שלך,
במגרת השדה ליד מטתך,
מצאתי את ספרון התחנות, את
מחברת דפי הבקר שלך, ואת
פנקס הסקיצות הקטן, ובו
רסיסי מלים, ולידם
ציורי הפילים הורדים, הרקדניות והפרחים
בצבעי מים, בכתמים מפשטים
מהם טוית בדמיוןך
עולמות של זהב.
אז הרמתי את שתי התמונות
הקטנות, הממסגרות, שלך, עם
כל אחד מן הנכדים, ואחת
של בן זוגך המת, ושמך
כתוב מאחוריך, ונחרדתי -
אני אכן מכיר אותך. מה
אני עושה כעת בביתך. מדוע
נקראתי אליו בחלומי, לטל
ממנו משארית חייה?
וידעתי - בעבור פנקס הסקיצות הזה
נקראתי הנה, לתתו בספר לזכרך,
ובטרם העירני השעון
נשבעתי שכך אעשה.

מתי שמואלוף

ובערב אחד מעל המדרגות של הבר בגורדון, בפאב ליד ההסטל, איפה שמשחקים ביליארד תחת ענני עשן על הראי של הבר, ישנה כתבת שנכתבה באדם של בחור, "עכשו כבר מאחר מדי", ומולך משתקף מישהו עוד לא שמן, אפר ומקמט, שמזמין שלושה צ'יסרים ומשלם בכרטיס אשראי שלך, לדני אין עדין את המחלה, ודבש עדין מחבקת אותך ולפתע מגיע מגיד העתידות, נמוך, שער צהב משוך לצד, מסתיר קרחת ורדה עם כתמים לבנים, מחיך, הולך בצורה קצת פתלתלה על רצפת השחמט של טוין פיקס, וכמעט שמועד בין כסאות הבר, ומתקרב דוקא אליך ואתה מפחד ממנו דבש מחזיקה לך את הברך שרועדת, ודני מביא כסא "אתה רוצה שאקרא לך?" הוא שואל, "רק דברים טובים, אני מבטיח לך". הוא פותח לך את היד הקמוצה כאגרוף. אנחנו צוחקים בטרוף, מבלי לדעת שהבר יסגר, והעיר תשתנה ונהגר אלפי קילומטרים ושקיעה אחת שלא נגמרת.

נתיבים

כתב עת ליצירה ועיון

פרוזה

גיורא גריפל / בחלום באה אלי אמי

בחלום באה אלי אמי ישבנו מחוץ לאיזה מוסך ודיברנו. אני מצטער אמא שלא הייתי כאן כאשר הלכת אמרתי. אל תדבר שטויות, היא ענתה, לא הלכתי לשום מקום. מה אתה חושב שאני עושה כאן. היא חייכה ואני צחקתי. לא השתנית, אמרתי. אנשים לא משתנים אמרה והסתכלה עלי במבט בוחן אולי כדי לבדוק אם המימרה הישנה עובדת גם עלי, למה אתה לא אוכל? שאלה, אתה נראה רזה וחיוור, אתה מזניח את עצמך. אני לא, עניתי, אני מתאמן הרבה, שוחה שלש פעמים בשבוע ומרים משקולות ומחליק על הקרח בסופי שבוע. את יודעת, החלקה על הקרח נראית קלה וזורמת אבל היא דורשת ריכוז והרבה מאמץ. אני יודעת, אמרה. איך את יודעת? שאלתי. נולדתי בפולין, שכחת? כשהייתי ילדה היינו יוצאים בחורף להחליק על הנהר הקפוא, אני וכל האחים והאחיות שלי, הרי היינו ילדים של גביר ולכולנו היה ציוד החלקה וכולנו היינו מחליקים מעולים, אבל הכי טובה היתה פייצה, היא ידעה לצייר שמיניות על הקרח בהחלקה על רגל אחת, וכמה שהיא היתה יפה, כל הגברים בעיר הסתכלו עליה.

הזכרון של אחותה שלחמה בנאצים, שרדה את זוועות השואה ונרצחה אחרי השחרור על ידי הפולני שהשתלט על רכושם של הוריה כנראה הטריד אותה שכן היא השתתקה פתאום ודוק של ערפל כיסה את עיניה. אני מצטער, אמרתי והיא הרימה את מבטה וחייכה שוב. מדוע אתה מצטער? כאן הכל בסדר, אני עם פייצה ועם ההורים שלי וכל שאר האחים והאחיות. היכן הם? שאלתי. כאן, היא הרימה את ידה ופרשה אותה בתנועה איטית ורחבה אל עבר האופק. אני לא רואה דבר, אמרתי. אתה לא יכול, ענתה, הם הגיעו לכאן לפני שבאת לעולם, אבל הם מתבוננים בך.

שתקנו. ומה זה? שאלה והצביעה אל האופנוע שחנה בתוך המוסך. זה האופנוע של החלומות, עניתי, ובאמת האופנוע היה צבוע בצבעים של חלום, אדום וירוק וצהוב בוהקים, כמו בסרט של אקירו קורוסאווה. זה לא האופנוע שריסק אותך? שאלה. כן עניתי אבל כאן הוא עוד לפני התאונה בואי אני אראה לך. קמתי ופסעתי אל תוך המוסך.

לצד האופנוע היה מיכל דלק אדום, התכופפתי והרמתי אותו ומילאתי את המיכל. כשסיימתי התיישבתי ואחזתי בכידון. אויר הלילה הסתחרר וערבול כוכבים רחוקים. בעלטה ששררה סביב יכלתי לשמוע קול נשימות קצוב ורך וחשתי מוקף בעשרות זוגות עיניים המתבוננות בי.

הנה אני עף, אמרתי לה והבטתי לכוונה. אבל היא כבר לא היתה שם.

(מתוך "התחלה של סיפור", בכתובים.)

רומן קמבורג / ילדה שטופת מוח

שמי רונית. גדלתי בישראל בתקופה שבה ילדים ונוער המעיטו בקריאת ספרים. אני לעומת זאת "בלעתי" ספרים, במיוחד סיפרי מדע בדיוני. יכולתי ביומיים לסיים ספר שכתב אסימוב או ברדבורי. כיום הם סופרים לא כל כך מוכרים. אולי אני מגזימה קצת.

הייתי ילדה תמימה ולא מודרנית. כל יום כתבתי ביומני את מחשבותיי ורגשותיי ואחר כך החבאתי אותו. האמנתי לכל דבר ששמעתי. ובתקשורת דיברו מבוקר עד ערב על כך שאנחנו מדינה חזקה, מוסרית עם אזרחים חכמים. לימים כשבגרתי וביקרתי לא מעט מדינות בעולם, הבנתי שברוב המדינות אומרים לאזרחים אותו הדבר 'אנחנו הכי, הכי, הכי...בעולם'.

כולם סביבי אמרו שתמימותי תסתיים במהרה אבל היא לא הסתיימה. אני זוכרת שכשהייתי בתיכון התבונן בעיני הגדולות והתמימות אחד הנערים והתאהב בי. הנשיקה הראשונה שלנו הייתה מגוחכת. שפתי ושפתיו לא נפגשו, הן גלשו על לחיו, רקתו ומצחו.

אני מאוד רגישה לריחות. לעיתים אני מריחה ריחות שאף אחד בסביבתי איננו מריח. אולי אלו פרומונים אותם אני מריחה ולא ריחות. הפרומונים שלו משכו אותי כמו פרפר לצוף. כל יום יצאנו מבית הספר יחד אוחזים ידיים. חיכיתי בהתרגשות לרגע הזה בו נצא מבית-הספר ונאחזו זו בידו של זה.

הפסקתי לקרוא ספרים. היה בי אי שקט וחיכיתי לריגושים האלה, לנגיעות האלה. ביומן לא כתבתי על כך. הפחידה אותי המחשבה שהורי או אחותי עלולים לקרוא זאת. הרומן הזה הסתיים בקיץ בחופש הגדול. ראיתי אותו עם נערה אחרת. באותו רגע הסתובבתי ורצתי הביתה. הרגשתי כאילו רציתי לברוח מעצמי. לא יכולתי לתאר את רגשותיי אפילו לעצמי. רק כעבור שנה הבנתי שזאת הייתה אהבה ראשונה, אהבת נעורים. אחריה באה קנאה לא רגילה. אחריה בשנות לימודי בתיכון היו לי עוד חברים אך לא הייתה אהבה אמיתית. רק אחרי השירות הצבאי והטיול להודו הגיע הדבר האמיתי.

2.

המפגש בינינו היה בפאב. דבר שיגרתי באותם ימים בקרב צעירים. אני הייתי עם חברה שלי ובהתלהבות רבה סיפרתי לה על הטיול שלי בהודו. שני בחורים ישבו ליד השולחן הקרוב אלינו ושנו בירה. חברתי ואני שתינו קוקטיילים אקזוטיים שהשתלבו היטב עם סיפורי החוויות בהודו. פתאום הסתובב אלי אחד מהבחורים ובפשטות וישירות אמר: "שמי אלון ואני אף פעם לא הייתי בהודו." ככה הכרנו.

הוא היה גבוה ממני בחצי ראש. בחור רזה, מרכיב משקפיים, עם זקן שחור אופנתי ושיער עבות שחור. הזכיר לי דמות של פרופסור צעיר או משורר בוהמי. למעשה הוא היה סטודנט לביולוגיה. אחרי חצות יצאנו ארבעתנו מהפאב. "בואו נחליף מספרי טלפון" הציע אלון, "למקרה שיהיו לי עוד שאלות על הודו."

אני גיחכתי. "סיבה טובה. או שאני ארצה פתאום לדבר איתך על ביולוגיה." הוצאנו טלפונים והקלדנו את המספרים. התחבקנו כמו חברים ותיקים ונפרדנו. לא הרחתי ריח מיוחד כשחיבקתי את אלון לפני הפרידה. אבל הפרומונים אמרו "כן".

לאחר יומיים נפגשנו אלון ואני. הפגישה הייתה בחוף הים בבוקר. הוא הריח אותי ואמר "ריח הבושם שלך כל כך טוב!"

(המשך בעמוד הבא)

(המשך מעמ' 31)

"כן. הוא מאוד אופנתי. עכשיו מפרסמים אותו בכל הערוצים".

"ואת מאמינה לפרסומות?"

"למה לא?"

"ואת מאמינה לפוליטיקאים?"

"כן. הם מבטיחים דברים טובים."

"את יודעת מה? אני לא אקרא לך רונית. אני אקרא לך ילדה שטופת מוח."

"למה? חשבתי שאני די עצמאית ולא תלויה באף אחד."

"כבר מהשנה הראשונה שלי באוניברסיטה אני לומד מדעים נזירו ביולוגים, כולל ביוכימיה ופיזיולוגיה של המוח. את יודעת שקיימת אסימטריה במוח? אומרים שהחלק הימני במוח אחראי על הרגשות והאינטואיציה ואילו החלק השמאלי אחראי על ההיגיון. אני מתעניין בהיפנוזה. יש אנשים שרגישים להיפנוזה אבל חלק גדול מהאנשים לא רגישים."

הקשבתי לדבריו של אלון בפה פעור. אמנם שמעתי וידעתי על כך באופן שטחי אבל לא העמקתי ולא הרהרתי בנושא.

רק עניתי לו "ואני עדיין לא החלטתי מה ללמוד ואיפה ללמוד."

אלון לא הגיב להערה שלי והמשיך: "בספרות אין משהו קונקרטי על התופעה של רגישות להיפנוזה. ומהיפנוזה עברתי ליכולת שכנוע של המון שידועה בשם "שטיפת מוח".

התבוננתי בים בגלים המתנפצים אל החוף. בעיני ים יכול ללחוש, יכול לדבר, יכול לנאום. היום הים דיבר. מקול אוושת הגלים ומקולו של אלון הרגשתי פיזית בגופי את המילים "שטיפת מוח".

"מעידן פרויד שוטפים מוחות של אנשים וכיום הגיעו לשיא ביכולת השימוש בשטיפת מוח. משתמשים בה בפוליטיקה ובפרסומות".

אחרי הפסקה קצרצרה אלון המשיך "רונית, אני מצאתי בדם של בני אדם חומר שאחראי על שטיפת מוח, על היפנוזה המונית ולהתנהגות המונים. בקרב תשעים אחוז באוכלוסייה הדתית אורתודוקסית מצאתי את החומר הזה ורק בקרב חמישה אחוז של המדענים".

"וואוו וואוו !!!" קראתי בהתרגשות.

"בואי השנה ללמוד בחוג לביולוגיה. אשמח אם תצטרפי למדע."

כך במקום פגישה רומנטית אלון שטף לי את המוח ומאותו יום נדלקתי על הרעיון הזה.

רונית בכר שחר / רומן רוסי

בקצהו של השביל המפותל, שמשני צידיו צמח לו יער סבוך עד מאד, עמד הבית. לקרוא לו בית תהיה זו קלות ראש נוראית מצידי שכן גודלו של ה'בית' היה כשל אכסניית פאר או אפילו ארמון מלוכה של ממש.

היו לו אולי מאה חדרים לארמון הבית הזה (קשה היה לי לספור) ומקצה אחד של חדריו עד לקצה השני נראתה צורתו בכלל כשל אוניית פאר ענקית שעל קירותיה החיצוניים תלויות מרפסות ארוכות ולהן מעקים מסולסלים מברזל כסוף.

כל אחד מחדריו היה צבוע בצבעים שונים מהאחר, כשרק קירותיו החיצוניים של המבנה העצום הזה צבועים היו כולם בצבע לבן שנראה היה כאילו חודש לפני ימים ספורים בלבד.

מסביב ל'בית' ובמבואה שלו צמח לו גן בוטני עתיר צמחים שיובאו מסין הרחוקה וארצות אחרות, גם הן לא קרובות. בכל רחבי הגן היו זרועות מזרקות חרס לבן ראשיהן ראשי ציפורים וממקורן ניגר שוקולד מריר שיובא משוויץ.

מקלחותיו של הבית היו מרווחות וקירותיהם מצופים בשיש יקר שיובא מהררי אררט.

כל ברזי המקלחות והאמבטיות היו מוזהבים כולם והידיות היו עשויות משנהב שיני פילים שניצודו במיוחד עבור נשותיו של הבית.

על המיטות וספות הבית היו שרועות נשים יפות רזות מלאות גבוהות ונמוכות כולן בבגדים ססגוניים ושיערן עשוי היטב בכל מיני תסרוקות מעוגלות שהיו תפוסות חזק בסיכות קטנטנות שהוסתרו היטב ולמרבתן השתלשלה קווצת שיער מסולסלת היטב במין רישול אופנתי מן המצח היישר אל מעל עצמות לחייהן שהיו גבוהות ומשוחות בסומק קל.

סדיני סאטן ירוקים ובוהקים היו מתוחים על המיטות ומעליהם היו תלויות כילות סגולות שאניצי זהב תואמים מחוברים אליהן בתפר עדין.

מאת כלבי הרוח הלבנים של דיירי הבית שכבו כולם על השטיחים הקווקזיים שלמרגלות המיטות ובצמוד להדומים ורק בחדר האחרון היה כלב רוח שונה וצבעו שחור.

כמה גברים עמדו באכסדרת הבית כשהם מחזיקים כוסות שמפניה בידיהם וניהלו שיחה שמשולבים בה פרצי צחוק וגרגורי הנאה.

על פי שפתם יכולתי לנחש שהם רוסים.

בגדיהם הבהיקו מלובן צח ונראים היו לי כמו מדי מלחים שזה הרגע ירדו אל החוף אלא שלא. מלצרים עברו כל הזמן בין החדרים כשהם נושאים מגשים עמוסי מעדנים ובעיקר מאכלי דגים כמו הרינג כבוש, דגי מטיאס, קוויאר אדום ושחור ואלתית. (המשך בעמוד הבא)

החסון ביותר מבין הגברים עמד ברגליים פשוקות בחדר המסובין הראשי ושיחק בכדור עם אישה יפה שאולי פעם הייתה שלו באופן כל שהוא, כשהוא משליך אליה שוב ושוב את הכדור הקטן כדי שתתפוס.

שמלתה לבנה הייתה גם היא ופס כחול כהה עטף את שוליה והיא התנופפה קלות בכל פעם כשהתרוממה לתפוס בכדור.

האישה חבשה כובע רשת ענק.

באחת הפעמים בעת שהשליך אליה את הכדור בעוצמה רבה מן הרגיל שמעתי אותה צוחקת צחוק גדול וראיתי איך צבע שמלתה משתנה כהרף עין לורוד פוקסיה מרהיב ביופיו.

אחד הגברים האחרים ניגש לעברה וחיבק אותה מאחור, תוך כדי שהוא מרים אותה גבוה אל על עד כדי כך שחצאיתה התרוממה לגמרי תוך שהיא מגלה את ערוותה השעירה לעיני כל.

למראה מבושיה החשופים צחקה האישה צחוק גדול עוד יותר, בומבסטי כל כך, ענק כזה שהעיף את כובעה מעל לראשה ונראה היה שגרם גם לכך שכל מאווררי התקרה מעץ הבמבוק שהיו מותקנים בחדרים החלו להסתובב בלי הפסקה.

יצאתי אל חצר הבית בשמלת התחרה הסגלגלה שלי לשבת בגינה.

הייתה זו שעת בין ערביים ולא חשבתי שאראה אותך שם יושבת על ספסל בין ערוגות הצמחים הגבוהות ומחכה שאבוא.

שאלתי בתדהמה מה את עושה כאן? ואיך זה שפתאום נכנסת אל החלום שלי ומי בכלל אישר לך?...

הרי היה זה ברור שאינך מוזמנת, אבל את שהופעת לפתע משום מקום ניסית לפתוח איתי בשיחה בלי הנד עפעף כאילו ברור לך מלכתחילה ששכחתי הכול.

את המילים הקשות שאמרת אז, את הטחת ההאשמות, הביקורת, את כך שסברת שאהיה כל הזמן מסתור לשקרייך הקטנים, להסתרות שלך ממנו, הסברייך המעייפים על למה מזה שנים הוא לא שוכב איתך שליווית אותם בתיאוריות שרק הספרים מכירים והחיים לא.

את העובדה העצובה שרצית שאמין במה שנראה לי שאינך מאמינה בו בעצמך ובעיקר את הנטישה שלך תמיד ברגעים הכי קשים שלי.

יכולתי לומר לך אין ספור מילים, יכולתי גם לכתוב אותן באריכות מרבית, לתאר לך מה הם בעיני יחסים, במשפטים ארוכים או באמרות קצרצרות שהיו נכתבות על דפי ההיסטוריה, יכולתי לספר לך גם כמה דברים על אהבה.

לחילופין לקחתי אותך החוצה כשאני מחזיקה במרפקך והוצאתי אותך אל מעבר לקו האדום שהיה מסומן במרקר עבה לאורך קצות חלומי.

אמרתי לך לא לשוב ושאת ואני הגענו לקצה הדרך.

כשהתעוררתי ראיתי שהרהבת עוז בנפשך לבקש ממני חברות בפייס בוק. פעם אהבנו את אותם המקומות.

ז'קלין רק רצתה שזה יגמר. שיגמר ואז תוכל להזיז את הגוף המעוך שלה אל קצה מיטת האפיריון הלבנה, תסובב את פניה אל הדלת שנותרה פתוחה למחצה, תקיא נשימה עייפה אל הכרית שלבבות אדומים רקומים בשוליה, ובאוזניה הדיבור שלו, שקט, כמעט שלא נשמע, ז'קלין, מה כבר ביקשתי, ז'קלין, היה לוחש לה, שתבין, שוב ושוב אומר לה, במילים יפות אומר לה, בן, בן זכר ז'קלין, מה קשה לך להבין? תביאי אותו כבר, יום, יומיים, שנה, שנתיים, חאלס, עד מתי אני יחכה לך? תביני, אמרתי לך שאצלנו בעדה זה קודם כל, קודם כל ילד, בן, זכר, כבר כולם מדברים, את יודעת, זה הכבוד שלי.

והיה נאנח וערב ערב האנחה שלו עולה עליה, שולחת ידים לשדיה, מתנחלת לה בין הרגלים ומתקשה.

שלוש שנים ושני חודשים ושבעה ימים עברו מאז שהקנאה החלה לבעור בה. ראו אותו בעיר, בקפה של מישל, בגלידה של דוד, אפילו ידעו לספר לה שהם הולכים אנגז'ה בשדרת הגעתון. איתה. ראו אותו איתה.

ימים ארוכים שתקה, מה תגיד לו, אמרו לי? מה זכות לה לבוא אליו בטענות? אבל כשרחל, אשתו של הספר סיפרה לה שראתה אותם בקופת חולים, בתור אצל דוקטור סיון, כבר לא יכלה לשתוק וכשחזר ערב אחד, מבושם מנחת מתנוודד אל מיטתם אמרה: אתה בוגד.

ז'קלין לא תשכח את הרגע שבו התקשו פניו, שפתיו רטטו והוא מסנן בלחש, תמיד בלחש, מה חשבת, מה, שאני יחכה לך? סובב את גבו אל הקיר ונרדם.

שלוש שנים ושני חודשים ושבעה ימים עברו מאז שהקנאה החלה לבעור בה. ויום אחד, כשעוד לא עלה האור וצללים של לילה נעו על הקירות, חלף מול עיניה שובל של כותנת לבנה שהותירה באפה ריח בושם מתוק, ובעודה מתרוממת מעל יצועה, מנסה להבין מה רואות עיניה, שמעה אותו אומר לה: אהה, יפתי, אם הבנים, אם הבנים שמחה, בואי, בואי אלי.

הראש שלה לא היה צריך יותר מדי זמן להבין

ובאחת התחילה משננת את שלמדה אצל המורה ברכה משננת, משננת, משננת

...ולו שְׁתֵּי נָשִׁים שֵׁם אַחַת חָנָה וְשֵׁם הַשְּׁנִיַּת פְּנִינָה וְיֵהִי לַפְּנִינָה יְלָדִים וְלַחָנָה אֵין יְלָדִים.

וְלוֹ שְׁתֵּי נָשִׁים שֵׁם אַחַת חָנָה וְשֵׁם הַשְּׁנִיַּת פְּנִינָה וְיֵהִי לַפְּנִינָה יְלָדִים וְלַחָנָה אֵין יְלָדִים.

משננת, משננת, משננת. אני, אני האישה שהרחם שלה סגור, אני האישה שלא יודעת, אני האישה המצורעת, המקוללת, השנואה שלא מביאה ילדים, ילדים שישבו כאורות סביב גופי ומשדי יזול חלב

(המשך בעמוד הבא)

(המשך מעמ' 35)

מתוק להשביעם, ילד, אחד, רק אחד שאוכל למשש, לעטוף את ראשו ולנשק את עיניו, ילד לו היה לי, לי, אני, אני העקרה.

גופה בער. דמעותיה זלגו ללא קול לתוך כרית שידעה ימים טובים מאלו, עיניה פקוחות לרווחה מחפשות נחמה ולצד זאת, כנחש ארסי, עלתה בה הקנאה, לוחשת ומתדלקת את זעמה, זוחלת מכפות רגליה דרך ירכיה, ממלאה את חלל החזה שלה שעלה וירד ועלה בהתרגשות לא מובנת, מתיישבת אצלה בלב וממתינה.

את הימים הבאים, השבועות, החודשים היא לא זוכרת ובשקט שהשתרר בינו לבינה התבשלה בתוכה קנאה אילמת, התבשלה וגדלה.

בשוכבה ובקומה אחזה בה, בוערת בעצמותיה, מוליכה אותה בין קירות הבית עד שנעשו עיניה רושפות, חיורון על פניה, פיה מכווץ מכעס, יורק רעל ירוק.

הלילות הפכו לגיהנום. מראה פניה הבורקים של צרתה חלפו כנגדה הלך ושוב, ועיניה ננעצו תדיר על בטנה ההולכת וגדלה של ההיא.

קור הזדחל בגווה וקדרות עטפה ושיגרה את רוחה אל פי פחת וכשהיא אסורה בשתיקתה, הייתה הולכת ונאכלת, אוכלת את עצמה לדעת.

נתונה בציפורני עריצות המחשבות, למה היא ולא אני?, איך אחזיר את כבודי? גם אני רוצה, רוצה ומגיע לי פרי בטן, והיא? זו שלקחה אותו ממני

רעש המילים התערבל במוחה ולא נתן לה מנוח. הו...לו יכלה לחזור לחייה לפני אותה מאכלת שחותכת בה ותולה אותה חלקים חלקים בכיכר העיר, תלויה ונכלמת.

עקרה, עקרה, איזו בושה.

ג'קלין ידעה שאם ככה תחייה לא יעמוד לה ליבה והיא תידום. התשוקה שידעה בצעירותה נאספה לקרן זווית חשוכה ומבוששת וכך גם האהבה. דופק הקנאה הפך אותה לחיה – מתה והיא, מה היא? מתעוררת בוקר בוקר אל יומה ומראה פניו ופניה של ההיא שותל בה פנים חמוצות ומכורכמות תמיד.

ערב אחד, בעודה אוספת את גופה הפצוע מכורסת הקטיפה שבסלון, מוהלת את דמעותיה בכוס ערק, בווה בדלת הסגורה, הרגישה בתוכה פעימות חלשות שלא הכירה.

הקשב שלה התחדד. הפעימות התחזקו. בסבלנות הקשיבה, לאן פניהן? והיא רואה אותן מתגלגלות בעדינות אל חיקה, פעימה פעימה מתכנסות בה וליבה שלה יוצא אליה, שם בה אהבה.

ג'קלין, בעודה עומדת מול הפלא שהחל לתת בה סימנים, נאלמה. השיתוק שאחז בה החל להפשיר וכך יכלה גם לראות בזווית עיניה את השדים שלה יוצאים מדעתם וממנה, נושרים אל השטיח הפרסי, נחבטים בקירות, מחפשים מוצא.

במהירות היא פוסעת אל החלון וביד חזקה משחררת את הנצרה

על השטיח האילם נאספו לחשים סוררים, זחלו, ירקו גרה מעוררת. איפה תניח את כף רגלה?

(המשך בעמוד הבא)

(המשך מעמ' 36)

היא רוכנת. השטיח מתגלגל כמעט מעצמו וקולות הרעל הולכים ונחנקים, הולכים ונאלמים, פורשים מהחלון אל קיר הבניין, אל החצר ואל הרחוב והלאה הלאה ורק נותרה בה תנועה קטנה, קטנטנה בתחתית הבטן העגלגלה שלה. כשנכנס, ראה אותה עומדת במטבח, מכינה את העוגה שלמדה מסבתה מרסלה. על פניה חיוך קטן, שיערה מסורק בקפידה, וצמתה מנחמת את כתפיה.

משהו קרה לה, הוא בטוח, אבל מה? הוא מתקרב אליה, עם הריח המוכר מתקרב, מושיט יד, ולמרות שיכולה היתה להישבע שהוא כאן, לא ראתה אותו, לא ראתה.

אילן שיינפלד / איני הורג בני דודים

נשיא ארצות הברית לשעבר החליט לבדר את אורחיו במשחק. הוא שלח צייד אדם, שלכדו אותי ואת בן דודי, כלאו אותנו באחד מארמונותיו, הפשיטו אותנו ועשו לנו חוקן. החוקן לא היה חוקן תקיני שקונים בבית מרקחת. זו הייתה שלפוחית שקופה, חצי חדירה, מתנועעת, מדוזה ענקית שהצמידו לבטן שלי, ותנועותיה גרמו לי להתרוקנות לא-רצונית.

אחרי שניקו אותי בשאט-נפש ממה שנפלט מגופי, תלו על גווי צלב עץ גדול, שנדמה לרובה-קשת. אך לא חיצים נורו ממנו אלא צלצלים וקרסים, שהיו מחוברים אליו בחבלים. לפי חוקי המשחק, הסבירו לי, בן דודי ואני נרחף באוויר בחלל האולם שאורחי הנשיא יסבו בו לארוחת מלכים. יהיה עלינו לתמרן באוויר ולירות איש ברעהו קרסים וצלצלים למרכז הבטן, לטבור, למקום שמצויה בו ההאָרה, הציקרה הרגשית, ולפלח איש את רעהו בצלצלים. מי שמנצח הוא מי שמצליח להמית את בן דודו ולהישאר בחיים.

לא רציתי להשתתף במשחק הזה. אני לא הורג בני דודים, ולא רוצה שבן דודי יהרוג אותי. אז ברחתי מן הארמון כול עוד רוחי בי אל בית ילדותי. הוריי ישנו בו עם אחיי הצעירים. הערתי אותם בבהילות משנתם וסיפרתי להם שנלכדתי במשחק אכזרי, אך הם היו אדישים למשמע סיפורי, או לא ידעו איך להתמודד עמו.

בראותי כן מיהרתי משם לרחוב חומה ומגדל 2 בדרום תל אביב, שם עמד פעם בית 'על המשמר', העיתון שעבדתי בו במשך שנים, ובו עברו עלי שנות בחרותי. אבל הבניין כבר לא היה שם. במקום שהיה בו בעבר עמד כעת קיוסק פינתי קטן ועזוב, שתוכו חרב ומדפיו ריקים.

להפתעתי בכל זאת ישב בו מישהו, גבר שחור שער, שעניו כהות ולסתותיו חזקות. הוא היה רכון בגוו השרירי על מצלמת פילם ישנה, מנסה לתפעל אותה בחלל הקטן, המאובק. אולי בא לשם לצלם אווירת חורבן, שיירים של תקופה קודמת, שרידים.

לפתע זיהיתי: זהו מ. צלם עיתונות ותיק שהתחיל את עבודתו בעיתון שלנו.

"אילן, מה אתה עושה כאן?" הרים מ. את ראשו מן המצלמה.

"נלכדתי במשחק הישרדות אכזרי. ברחתי משם כדי להזעיק עזרה. אני צריך שתודיע לכל החברה

מ'על המשמר', שיעשו הכול כדי להציל אותי."

"בטח," השיב לי, והשפיל את ריסיו השחורים.

ברגע זה ידעתי שלא יודיע לאיש דבר. הוא עסוק בשלו, ואין לי מה לסמוך על הבטחתו.

מיהרתי משם לחפש עזרה במקומות אחרים, בתחנות מאוחרות יותר בחיי. אבל לא הספקתי להרחיק משם עד לכאן, לתובל, לישוב הקהילתי שאני גר בו כעת עם בניי. לו רק הייתי מגיע עד הנה, חברי היישוב היו מחלצים אותי מידי הנשיא.

אנשי הנשיא, קבוצה של צייד אדם, עקבו אחרי ברכב שטח שחור, כהה חלונות. הייתי בדרכי

(המשך בעמוד הבא)

(המשך מעמ' 38)

ברגל מן המקום שעמד בו פעם בית 'על המשמר' לדירת דמי המפתח בנווה צדק, שגרתי בה שלושים וארבע שנים – וכול השכנים שם הכירו אותי, חיבבוני וודאי שהיו עוזרים לי להימלט מצרה. ברגע שזיהו אותי עצרו אנשי הנשיא את רכבם וקפצו עלי באמצע הכביש. הם עיקמו את ידי מאחורי גווי, אזקו אותי, לפתו בצווארי והשליכו אותי לרכבם.

בינתיים הנשיא חזר ממסעות הציד שלו עם אורחיו, יגעים, רעבים ומשולהבים. כול היום צדו בעלי חיים וכעת רצו לסעוד מבשרם. הם נכנסו לאולם ההסבה, ששולחנות ארוכים חיכו להם בו, ערוכים ברוב יופי, ועליהם מעדנים. ערמות של סטיקים, שיפודי בשר וגם יונים ופסיונים ממולאים. המשחק עמד להתחיל. אנשי הנשיא דחקו בי אל חדר הכליאה מאחורי אולם האירועים וחגרו אלי מחדש את רובה הצלצלים והקרסים.

"עכשיו עוף באוויר!" פקד עלי ראש החולייה, גבר כהה עור שפניו מצולקים.

"זה נגד כוח המשיכה," השבתי לו, "ואני כבד מדי בשביל זה."

"דבר לא נגד כוח המשיכה!" נבח עלי, בעט בי – והדף אותי כלפי מעלה.

לתדהמתי אכן נסקתי אל האוויר.

התחלתי עף בחלל האולם, מעל ראשי הנוכחים.

מצדו האחר שחררו את בן דודי. כמוני אף הוא היה עירום כליל, צנום כמו בימות הילדות שלנו, וחגור ברובה צלצלים וקרסים.

עפנו ורדפנו איש את רעהו, יורים זה בזה צלצלים וקרסים. הצלצלים נתזו בשריקה מצדו האחד לצדו האחר של האולם, והקרסים עפו בתנועה סיבובית ואִשּׁוּ באוויר, מחוללים בו סלסולים מרהיבים.

ראשי הנוכחים טסו הנה והנה, מנסים לעקוב אחר מעופנו והקרב בינינו. קרב הישרדות, קרב על עצם החיים.

בן דודי הצליח לקלוע לי צלצל בטבור. זה פלח אותי בכאב. אבל שרירי הבטן שלי היו ועודם חזקים. התגברתי על הכאב, המשכתי להיאבק בו מרחוק ויריתי לכיוונו קרסים. הם נתפסו בבשרו וקרעו ממנו חתיכות. הוא, וגם אני, התחלנו מדממים על מזונם ועל בגדיהם של הנוכחים. אבל המסובים לא שמו לבם לדבר מפני שהיו כול כך מרוכזים במתרחש – בקרב הדמים המתחולל מעל ראשיהם בניצוחו ובהפקתו של הנשיא הכי בור, אכזר וגס רוח של ארצות הברית.

חלום, 25.12.23

אילן שיינפלד / השיקסע רעבה

היום בצהריים חלמתי שדודה ריקעל, רחל, שמתה לפני לפחות שלושים שנה, באה אלי הביתה עם אישה פיליפינית. בלי שהיות היא ניגשת למקרר, כפי שהייתה דרכה תמיד, פותחת אותו ומחפשת בו מה לאכול.

"זי איז הונגערק, היא רעבה," היא אומרת לי, "איך דארף עפאס פאר דער שיקסע און אויך פאר מיר. אני צריכה משהו בשביל השיקסע וגם בשבילי."

היא מוציאה מן המקפיא קופסת פלסטיק ובה פירה ושניצל קפואים, ומנסה לסגור את מגרת המקפיא עם גוש קרח תקוע בה. היא לא מצליחה, וכמעט ושוברת אותה.

"ווארט א מינוט, חכי רגע," אני אומר לה בידיש, "איך וועל דיר העלפן. אני אעזור לך," ומוציא בעבורה את המזון מן המקפיא.

היא חוטפת מידי את הקופסה ומטיחה אותה אל הכיור בתקווה שתשבור את גוש המזון המוקפא ותפריד בין הבשר לבין הפירה. גושי פירה קפואים ניתקים מן הבשר אל הכיור. היא מלקטת אותם באצבעותיה ומגישה אותם אל פיה, קרים.

"א מינוט, טאנטע, רגע, דודה," אני מחייך אליה, נוטל את האוכל לצלחת ושם אותו לחימום במיקרו. היא מתבוננת בי ואז במיקרו בתימהון, לא מבינה לאן לקחתי את מזונה ומה אני עושה בו. היא מתה שנים לפני שהמציאו את המיקרוגל. הפיליפינית, עצמאית ומעשית ממנה, חיממה לה כבר משהו על הכירים.

מן המיקרו עולים קולות התפצפצות. כיסוי פירורי הלחם בתבלינים של השניצל מקפץ מהתחממות השמן שטוגן בו. ריח תבשיל עולה מן המיקרו, והדודה רחל מרחרכת אותו, קצרת סבלנות. אני מוציא מן המיקרו את הצלחת המהבילה ומגיש אותה אל השולחן. בעודי ניגש למגירת הסכום, כדי להביא ממנה סכין ומזלג לדודה, היא מתיישבת במלוא כובדה על אחד מכיסאות העץ שמסביב לשולחן האוכל, תופסת באצבעותיה העבות את השניצל ונוגסת בו בפיה. הדודה הייתה ונותרה כבדת גוף.

שלושים שנים מקודם לכן, ביום הלווייתה, כאשר הובאה באלונקה למקום קבורתה, התברר שהחופרים לא עודכנו בממדיה והכינו לה בור צר מדי. קברני בית העלמין הישן, ברחוב הנצח ברמת השרון, הבינו את גודל הצרה, נטלו לידיהם אתי חפירה וניסו להרחיב את פתחו. הם עשו כן, ואז היטו את האלונקה, השילו ממנה את גופה וניסו להכניסו אל הבור, אך ממדי גופה לא אפשרו זאת. הם טיכסו ביניהם עצה מה יעשו, ואז אחד מהם קפץ פנימה, תפס ברגליה המכוסות בתכריך ומשכן פנימה בכוח, בעוד חברו דוחק את כתפיה ולוחץ את ראשה כדי שתעבור את שפתי הבור. סופו של דבר שהצליחו לתחוב אותה אל קברה ולערום עליה עפר.

בקשת המחילה הנהוגה בסיום לוויה מעולם לא נשמעה ראויה כל כך. "בשם החברה קדישא, בשם החברים שהתעסקו בך, בשם משפחתך וידידיך," פתח הקברן ואמר, "אני מבקש ממך מחילה. אם

(המשך מעמוד 40)

חס ושלום פגמנו איזה דבר בטהרה, בנשיאת המטה או בתקון הקבר, סלחי נא לנו, כי שגגה היא. כל מה שעשינו היה לכבודך על פי מנהג המקום, "מלמל.

הסבנו גונו מקברה במורת-רוח מחילול כבודה, נטלנו ידינו בברזייה בקצה בית העלמין ורחקנו משם.

אני תוהה איך נותרו בו שיניה התותבות. הרי 'חברה קדישא' מסירים כול אבזר חיצוני מגופו של המת בזמן טוהרתו. אבל בחלום הכול אפשרי, ובחלום הזה הדודה מצוידת בשיניה.

אני מברך על כך בליבי, אך נרתע מן הגסות שבה היא תופסת באצבעותיה גושי פירה חם ומגישה אותם אל פיה. ללא אומר אני מניח לידה סכין ומזלג. היא מתעלמת מזה והמשיכה בשלה.

לפני שנים, בילדותי, באתי אל ביתה, במעלה הגבעה בשיכון הניצולים שגרנו בו. היא פתחה את דלתה בפניי בלי שיניה, ממלמלת בידיש ששכחה היכן שמה אותן.

הלכתי אחריה אל חדר המקלחת, אחרי כן אל חדר השינה שלה ואז אל המטבח. שם מצאתי את שיניה התותבות מושרות בכוס מים. שתי לסתות מסיליקון ורוד ובתוכן דבוקות שיניים בגון שנהב.

טוב שבאה מן המתים עם שיניה.

הדודה מסיימת כול מה שהיה בצלחת, מקנחת את ידיה בשמלתה, שמלת בד פרחונית דקה ומהוהה, ומשהקת.

"אבי געזונט, לבריאות, "אני מברכה.

"עכשיו טוב, "היא אומרת, "אני שבעה וגם השיקסע. אבל למה כל כך שקט פה? איפה כולם?"

"אימא נפטרה מזמן, ואבא בבית שלו. איך ידעת שאני גר בגליל?"

"המתים יודעים הכול, "ענתה לי הדודה, "גם שאתה כותב עלינו כעת."

"אבל מתת לפני המון שנים, איך יש לך פתאום פיליפינית?"

"אני לא יודעת, "היא עונה לי, "בחיים מעולם לא הייתה לי עזרה. לא כשפסח בעלי נהרג

במלחמת העולם השנייה והשאיר אותי עם ילד, לא כשהילד שלמה גדל והתברר שחלה במחלת הנפילה. לא כל השנים שגידלתי אותו לבדי. דווקא עכשיו, בעולם הבא, פתאום היא נדבקה אלי."

השיקסע הבינה שאנחנו מדברים עליה. בעולם הבא גם פיליפיניות מבינות עברית.

"מה את מתלוננת, "פנתה אל הדודה, "ראיתי אותך גלמודה, לבדך, ובאתי לעזור לך. יש לך בעיה עם זה?"

"אין לך טיפת דרך ארץ, "כעסה הדודה, "ככה מדברים למתים?!"

המשך מעמוד 41

"אם שכחת, גם אני מתה," התנצחה איתה הפיליפינית. "באמת, איך התפגרת?" התעניינה דודתי ברוב-חן. "עכשיו את שואלת?" רגנה הפיליפינית, "בפיגוע בקו חמש." "ישמור אלוהים," פלטה הדודה, ואז הוסיפה, "בסך הכול את בחורה טובה. אבל את צריכה ללמוד איך לבשל מאכלים יהודיים: ממליגה, בורשט, רגל קרושה." הדודה רחל היא אחות סבתי. כול משפחתנו באה מן העיירה נובוסליצה בגבול אוקראינה-רומניה. היא רגילה במאכלים מחבל ארץ זה. "אני לא המשרתת שלך," התכעסה הפיליפינית. "איך קוראים לך בכלל?!" השיבה לה הדודה. "סו." "נו, גם כן שם," הפטירה הדודה, "תשמעי, אם את לא רוצה לבשל תישארי רעבה, כאן ובעולם הבא. שוב לא אקח אותך לביקור במשפחה שלי." "אין לכן מה לעשות? די, תפסיקו לריב!" עצרתי בעדן, "אתן תמיד מוזמנות לאכול פה. יש לי שני ילדים, האחד צמחוני והאחר אוכל בשר, אז ממילא אני מבשל מדי יום. וכיוון שבמשפחה שלנו אוכל הוא שפת האהבה, אני מבשל תמיד הרבה מכפי שאפשר להכיל." הן הודו לי. "עכשיו, שאנחנו שבעות," פנתה הדודה לשיקסע, "בואי נצא יחד לטייל בשיכון. נראה מה התחדש בו ונחזור." מדי יום הייתה הדודה רגילה לרדת ברגליה העבות מביתה במעלה הגבעה עד לבית של גולדע שקדיניות, שהיה צמוד לבית הכנסת. קראנו ככה לגולדה פינגער, כי היה לה בחצר עץ שסק מניב, שהיינו מתגנבים אליו וחומסים ממנו את פריו הבשרני, המתוק. בדרך היתה עוצרת במכולת של סוסע קורשיבר, מתעדכנת מה נעשה אצל כול שכן, ואז עוברת בית בית, מספרת מה שמעה מסוסע ושואבת בתמורה סיפורים חדשים. את מנוחתה מן ההליכה ומן הרכילות המתישה הייתה עושה בביתנו, ששכן על צומת הרחובות ברנשטיין כהן ויעקב כהן, הרחובות הראשיים בשיכון, ועמד באמצע מסלולה היומי. לא פלא שמעולם המתים באה היישר אל ביתי בגליל לאכול ולנוח בו. כך היא רגילה מימים ימימה. השיקסע שילבה את זרועה בזרועה ויחד יצאו מביתי. תהיתי איך תלכנה כל הדרך מן הגליל עד לשיכון פקר ברמת השרון, אבל ודאי נעשית להן קפיצת הדרך, כפי שנעשתה להן מן העולם הבא אל ביתי. התעוררתי, התקלחתי והתגלחתי, שפתתי לי כוס מי לימון חמים וקפה אספרסו מן המכונה, אכלתי פרוסת עוגת פרג שאפיתי, והתיישבתי לכתוב את זה.

מיקי מילר / מלאכים בסולם ואיש כפתרון חלומו

מהי ההתרחשות הזאת שאנו חווים כאירוע אותנטי ומופרש מן "החוץ" החברתי, התרחשות שתמונותיה ועלילותיה נתונות לצפייתו של הסובייקט ולזיכרונו בלבד? הרי הכול יודעים מהו חלום, משום שהכול יכולים להעיד על אותם אירועים בשנתם ולפעמים גם בהקיץ מתוך היכרותם האינטימית, אלא שזה לא מפוגג את המסתורין והתהייה. תדירות הרי ישאל החולם: מהו הדבר שקרה לי ומהו הקשר של ההתרחשות הזאת למציאות חיי? השאלה הזאת, בנוסחיה השונים, מלווה את התרבות האנושית אולי מאז ומעולם. עדויות כתב נמצאו כבר ב"ספר פתרון החלומות" המצרי, מן המאה ה-18 לפני הספירה, והעיסוק בחלומות לא חדל עד אחרון הפסיכואנליטיקאים של ימינו ויש לו ביטויים נרחבים בספרות ובאמנות.

ובכל זאת, למרות ההתעסקות העיונית והמחקרית, למרות "מעבדות החלום", למרות התעסקות אובססיבית של תעשיית הקולנוע בתחום, המסתורין של חלומות לא פג מעולם. זה כרוך אולי בכך שהחלימה במובהק איננה ניתנת לצפייה אובייקטיבית ושמתיקיים קו בלתי עביר בין החלום כאובייקט של עדות, התרשמות ופרשנות לבין החלימה כאירוע אותנטי "פנימי". כדי להתחקות, ולו מעט, אחרי המסתורין ומשמעותו נפנה בחיבור זה לספר הספרים, לחומש הראשון "בראשית". החומש המכונה גם 'ספר החלומות', משום הריבוי של אירועי חלום בעלילותיו, והוא שונה בכך מארבעת החומשים האחרים הקשורים במשה האיש, שבהם נעדרים חלומות לחלוטין.

לראשונה מוזכרת המילה חלום בספר בהקשר להתגלות האל לאבימלך מלך גרר (בראשית כ' 1 - 18). האל מזהיר אותו לבל יחטא בבעילת אשת איש, שרה, שבעלה הורה לה לומר כי אחותו היא, כדי למלט את נפשו. החלום הוא המדיום שבאמצעותו מדבר האל אל מאמיניו ותו לא. המסתורין נעדר לחלוטין. בסצנה הזאת החלימה ממלאת פונקציה כמו משפטית: האלוהים הוא קטגור ושופט במעין טריבונל, והמלך, הנתבע, מצטדק וטוען לחפות. אין בחלום הזה דבר שלא יכול היה להתרחש, לכאורה, מבלעדיו. בשאר החלומות הדברים מורכבים יותר.

בברית בין הבתרים (בראשית ט"ו) מופיע האל לאברהם "במחזה", שהוא מעין חלום בהקיץ, ולאחר שנופלת עליו תרדמה הוא חווה "אימה חשכה". ה"מחזה" והתרדמה קשורים בריטואל של ביתור בעלי החיים וכריתת הברית. כאן כבר אפקט החלימה מסתורי ומזמן התייחסות פרשנית לפרטיו. העמימות של "המחזה" חורגת מרצף אירועים בזמן ובמרחב "ריאליים", המרכיבים את עלילות אברהם בכנען. חלומות "בראשית" ברובם מציגים עולמות אלטרנטיביים של תודעה ותקשורת ומאפשרים, לכאורה, תובנות ומשמעות עומק בחיי האדם החולם, משפחתו, עמו וכלל המין האנושי. (המשך בעמוד הבא)

(המשך מעמ' 43)

להלן כמה התייחסויות של תפיסת החלום דרך קריאה בחלום אחד בעיקר, הוא חלום יעקב היוצא לחרן בהוראת אביו ואימו, גם על מנת למלט אותו מזעם עשיו אחיו. מתוך בראשית כ"ח 10 – 12: " וַיֵּצֵא יַעֲקֹב, מִבְּאֵר שֶׁבַע; וַיֵּלֶךְ, חֲרָנָה. יֵא וַיִּפְגַּע בְּמָקוֹם וַיֵּלֶן שָׁם, כִּי-בָא הַשֶּׁמֶשׁ, וַיִּקַּח מֵאֲבְנֵי הַמָּקוֹם, וַיִּשֶׂם מִרְאֲשֵׁתוֹ; וַיִּשְׁכַּב, בַּמָּקוֹם הַהוּא. יב וַיַּחְלֵם, וְהִנֵּה סֶלֶם מֻצָּב אֶרְצָה, וְרֹאשׁוֹ, מְגִיעַ הַשָּׁמַיְמָה; וְהִנֵּה מַלְאֲכֵי אֱלֹהִים, עֹלִים וְיֹרְדִים בּוֹ."

המראה הזה הוא פתיח להתגלות האל ולחידוש ההבטחה, שנתנה כבר לאבותיו, לירושת הארץ. החיזיון הקצר הזה מופיע בעלילה, ספק כתפאורה לתוכן הנבואי של ההתגלות, והפך כר פורה לשפע פירושים, והסולם עצמו לסמל מרכזי בכתבי המיסטיקה היהודית והנוצרית.

רצנזיות

שמעון רוזנברג

על התמודדות אמיצה וחסרת מוצא מול כאב וסבל פיסי ונפשי בספרה של

ענבל אשל כהנסקי "אשה שהיא אריה"

הוצאת "קינמון", 2024

ספר שיריה של ענבל אשל כהנסקי, השישי במספר, הוא ספר שירה נשית מובהקת, בעל יסודות המשכיים לספריה הקודמים, שבלטו במיוחד, לטעמי, בספרה השני "סמאל אהובי", המצוי אף הוא על שולחני, ומשמש ברצנזיה זו כרפרנס נוסף. רבים משירי הספר, וודאי חלקו הראשון, סובבים סביב השפעת מחלתה הקשה הממלאת אותה בסבל, שלא נראה כי יש ממנו מפלט. הספר מצייר את סבלה והשפעתו בקוויי מכחול מעודנים יותר מאשר ספרה השני. כך, גם מעודן יותר, ונדיר יותר הממד המיני, שבלט בחריפותו (ושמא ב"צעקתו") בספרה השני.

ועדיין אין המחלה מצמצמת וסוגרת אותה בתוך עולם נרקיסי, שאין בו מקום לזולת ולאהבת האחר. הדבר ניכר בשירים שאינם עוסקים רק בה עצמה, או שהיא "משנית" בהם, לכאורה, כמו בשיריה על בני משפחתה האהובים והאהבים (בתה, בן זוגה, אחותה, אמה וסבתה). ועדיין גם שירים אלה מבטאים לעתים קרובות את סבלה, למשל באמצעות מוטיבים של שאגה ובערה, החוזרים בכמה וכמה שירים. זהו ביטוי לכאב, שאינו נגמר לעולם ואין ממנו מוצא, כ"לולאת אינסוף", שהוא גם שם ספרה השלישי ("שואגת בלולאת אינסוף"). כך, בשירים המתארים את אהבתה לאמה (בעצומה של חמלה גדולה/מאבדת עשתונות/נאבקות בשאגות....) ולבתה:

כשאני נושקת רכות לכתפך

השאגות מהדהדות

קרבות ושוב מתרחקות

בלולאת-אינסוף

הרהורים על הצהרה באמצעות שירה

יש ספרים שבהם שם ספר הוא ציטוט מתוכו, המשמש ארמז, לעתים דק, הלקוח מתוך שירי הספר. ככזה הוא אינו משמש בבחינת הצהרה גלויה, המונחת "על השולחן", כעין פרסומת על מהותו של הספר, או אישיותו של המשורר. לעומת זאת, שם ספרה המיוחד של ענבל – אישה שהיא אריה הוא הצהרה ברורה. לדברי המשוררת השם ניתן בעקבות אביה, שקרא לה "אריה שלי" בשל רעמת שיערה בתקופת ילדותה (אולם פירוש המילה הוא גם, במקרה או שלא במקרה, חיבור שירי, ובמקור האיטלקי – אוויר).

כך או כך, ניתן להסיק משם הספר כי ברצונה להצהיר על אופייה הלוחמני, כאריה-אישה. הצהרה (המשך בעמוד הבא)

(המשך מעמ' 46)

זו חוזרת בשלוש שפות – בתרגום לאנגלית, כמקובל, ובתרגום לערבית, מעשה ראוי ונכון, אך לא כל כך מקובל במחוזותינו, לצערי. יתר על כן, גם השיר הפותח את הספר, שבו אדון עוד מעט, ושיר נוסף, תורגם לשתי שפות אלה. גם בכך יש ממד של הצהרה: המשוררת מנכיחה את עצמה ואת סבלה קבל העולם, מרחיבה את פוטנציאל הקוראים המכירים ומזדהים עם סבלה, ואף את הזדהותה שלה עם הסבל האוניברסלי, שיכול לקבל ביטוי מפורש בשיר "שבעה באוקטובר". בשיר זה מיטשטשת והולכת ההפרדה בין סבלה שלה, הפרטי, לבין הסבל הכללי, עד שבסופו של דבר מה שנפתח כשירת שאגה פוליטית-חברתית, המזדהה עם כאבם של נרצחים ומעונים, הופך בהמשך לשיר אישי. מצד אחד היא נוכחת (כנראה בביקור אמיתי) ב" יַעַר בְּתֵי אֶבֶן נְמוּכִים... ", שְׁבָהּם "אֶפֶר נָע לְלֹא קוֹל בְּרוּחַ קָרָה... צְרָחוֹת חֲטוּפוֹת, מְדַמְדְּמוֹת, דוֹעֲכוֹת". מצד שני, ההזדהות עם קורבנות הזוועה מתבררת גם כמטפורה, אמצעי להדגשת כאבה הפרטי, לרגע נדמה ש" אין שְׂרָפָה בְּעוֹלָם הַזֶּה, אֵין שְׂרָפָה כָּלֵל, רַק חוֹל מִתֵּךְ לְזֹכוֹכֵי... ". ועוד מעט נראה כי מוטיב הבערה חוזר בשיריה כיסוד בתיאור סבלה. וכאן ראוי לשאול, האם היינו מזהים בתוכן השיר – אלמלא שמו – את היום השחור, שנעשה אף "קדימון" לסבל גדול יותר, מנת חלקם של רבים משני צידי המתרס? ואגב, חבל שלא בחרה המשוררת לתרגם גם שיר זה לערבית, ובכך הייתה מחזקת את מוטיב הסבל הקולקטיבי.

בנוסף לאמור לעיל, שם הספר הוא הצהרה פמיניסטית: אריה היא שוות ערך לאריה, בעוד שכביכול הלביאה חסרה משהו בהשוואה לזכר. והרי האריה הוא בעל מופע רב עוצמה, לא רק שהוא גדול וחזק יותר, אלא מראהו מלכותי, הרעמה מבליטה אותו עוד יותר, מייחדת ומשלימה את עליונותו על הלביאה, ומהווה כוח משיכה מיני. אך מי שעוקב אחר חיי האריות מגלה את יתרונותיה של הלביאה על האריה; בשיתוף הפעולה, בסינרגיה, בקואליציות הנשיות, בחכמת הצייד ובתכנונו, ובחינוך של דור האריות הבא ובהגנה עליו, לעתים גם מפני אריה שאינו האב המוליד.

שאגת המשוררת

ואם כן האם ענבל היא אריה, שתכונות "זכריות" אלה מאפיינות אותה? או שמא היא גם רכה, וחלשה (ונוטה ל"קואליציות" נשיות, כפי שאכן עולה ממגוון פעילויותה)? הביטוי הברור, הגלוי לדואליות זו נמצא בשיר "פיסת ילדות" המתאר את מצבה ומאבקה בילדותה – מחד היא חֵיָה קִטְנָה/מְרִטִי בָּהּ בְּדַמְעוֹת/אֶת קִירוֹת הָאֶבֶן הִירוּשָׁלַמִית, ומאידך לוחמת:

אֶלָּא שְׂרַעַמְתִּי לוֹהֶבֶת עַל רֵאשֵׁי הַקּוֹדֵחַ

מְצִיטָה מִבֶּט, מְמַסָּה כְּפוֹר, מְזַנְקֶת

יְלֵדָה שֶׁהִיא אַרְיָה.

(המשך בעמוד הבא)

(המשך מעמ' 47)

שילוב ובו זמנית סתירה בין חולשה לתחושת עוצמה, ונכונות להמשיך במאבק, מצויים גם בשיר "תמיד נותרת בי": מחד, " ברעמתי דהו כבר הצבעים, רק פס אור חור נותר...", ומאידך כמוה כגלילאו, שלכאורה הוכנע בידי האינקוויזיציה, אך שב והצהיר "ובכל זאת נוע תנוע":

ואף על פי כן אנוע, אני

אשה שהיא אריה

תמיד נותרת בי איזו שאגה

בשיר "צופה מהצד", דומה שפחותה יכולתה לשלוט בכאבה, וחושיה מתעמעמים (פנסים מעורים צלילותי ואבדתי דבר מה, אולי דעתי, או תחושת גופי") ועדיין היא שואגת. אך לא נדע אם השאגה עדיין מתוכננת, כביטוי לעוצמה, ונעשית מ"בחירה", כשהיא "לא צורחת, לא זועקת, לא מיללת – שו א ג ת". ושמה התשובה מצויה בשיר "על סף", שבו השאגה היא ביטוי לסבל ואף לייאוש. השאגה חזקה ממילים, כהבעת כאב, ולמעשה משמשת תחליף אפשרי יחידי, כאשר הכאב כה עז עד שהמילים אינן מסוגלות לצאת מן הפה:

מסנורת

אוהזת סכין ארכה

על סף בתוק בית החזה

בין שדי משתחררת

שאגה

הליכה על הקצה

אי אפשר שלא לשים לב ליסוד אובדני בשורות דלעיל, שמתואר בהן הרגע שעל סף נעיצת סכין בבית החזה, פעולה שכמעט נעשית בשל היותה מסנורת, כמי שסובלת מעיוורון תודעתי, עד כדי חוסר יכולת לשלוט במעשיה, מן הסתם בשל עוצמת הסבל. יסוד אובדני זה ניכר גם בשירים, "אפלה גדולה" ששמו מדבר בעד עצמו, ו"דממה", הפותח במילים: "רגע לפני הקץ".

בשפת השירים ניכרת הליכה על הקצה, ולא דווקא מבחירה, אלא מתוך אילוץ וצורך להאבק מאבק מתמיד, הישרדותי, אך לא מאבקי שליטה וכוח, כמאבקם של האריות והלביאות. האילוץ הוא בסיסי, ראשוני, הנובע ממחלתה חשוכת המרפא של המשוררת. בשיר הפותח, "בראשית היתה התנועה", המצב הבראשיתי צרוב בגנים שלה. זהו מצב "קיצון", שבו נמנע מן המשוררת הדיבור, בניגוד גמור למעשה הבריאה ה"אלוהי", השולט ומבצע זאת באמצעות המילה.

(המשך בעמוד הבא)

(המשך מעמ' 48)

אצל ענבל, במקום דיבור קיימת תנועה לא רצונית ולא נשלטת: "לשוני משתוללת בין שפתי". ההשתוללות היא גם מצב פראי, חסר איזון, המנוגד ל"מזג מתון". זאת, בדומה לסיום השיר "בעולם הזה", בספרה "סמאל אהובי", שבו "אני כלואה בכלוב של שנים/והלשון משתוללת בפראות". הלשון "מתבטאת" כחיה פראית המבקשת, ללא הצלחה, להחלץ מהכלוב, או מהכלא שבו היא מצויה, ואינה יכולה להתבטא כרצונה, משום ש"המלים נשוכות בכלא פילשוני לכודה... (בשיר "החיוך הזה"). והרי זו המשוררת הכלואה כל כולה, ו"לא תוכל לשנות דבר – אתה רק הגוף בו אני לכודה" (בשיר "הנדון: פנייה אל הגוף") וכל ניסיון להחלץ ממנו שנועד לכשלון יכול לבוא לידי ביטוי ב"ניסיון" לקרוע עצמה מתוכו, בשיר "בשלווה שלמה", המעוצב בחלקו השני בטור אנכי צר כשריטה (כך גם בציור העטיפה של הספר, החוזר בכל עמוד, הנראה כשריטות ציפורניים בעור), שבו היא:

בשלווה שלמה אני

קורעת

עורי

מעלי

רצה

ממך

גופי.

בצרחות

מצבי קיצון אלה ואחרים הם יסוד חוזר בשיריה. בנוסף לאמור לעיל על השיר "בראשית הייתה התנועה", מצבי הקיצון ניכרים בביטויים נוספים: תוהו ובוהו, קרי כאוס, לא מצב של רגיעה ומנוחה, והדגשת ההבדל חושך לאור, בין יום ללילה. האחרון הוא מצב קבוע של סיוט לילי, שעות שבהן השליטה פחותה ואילו בשעות היום, כשהיא לא מנסה לישון, עוד ניתן לנסות ולמתן את הסבל באמצעות שאיפות ונשימות ממושכות, תרגילים שייתכן כי היא למדה או לימדה את עצמה. הלילה, כמצב של תוהו ובוהו, חוזר בספרה "סמאל אהובי", בייחוד בשיר המסיים, בו קיים ניסיון לשלוט בחייה וביסוריה באמצעות יחסי מין: "בראשית בראה את התקרה ואת המטה/והמטה היתה תהו ובהו, גברים נכנסים בה ויוצאים" ובספרה הנוכחי – השיר השני, ששמו "תוהו", נקרא, נפרשים הקשר התלתי בין שירתה לבין מצבה, הניכר במשחקי מילים על בסיס המילים בוהו ותוהו ובכאוס קוסמי:

שירתי בי בוהו

זו שירת הבהיה בתהו

רוחי כושלת

מסחת

בעודי מתבוננת בתהום

רעידות גופי משתוללות

(המשך מעמ' 49)

נְפְשֵׁי מִתְעַרְעֶרֶת
בְּצָרִיבוֹת אֹרֶךְ אֶפֶל
וְגִלְקִסְיֹת קוֹרְסוֹת
וְעֵינֵי חוֹשְׁכוֹת
וְשׁוֹב בְּהוֹ

הצהרה שניה: הבערה

ההצהרה השניה שעולה, עוד לפני קריאה בשירי הספר, מצויה בשני יוצרים מצוטטים. ראשית כל דליה רביקוביץ, שבשירה "הבגד" שמה מילים בפי הדוברת, כך:

"אין עלי בגד בכלל, הרי זו אני הבוערת"

משמעויות רבות ניתן למצוא בשורה זו, ואני מוצא בה שהמשוררת חשופה, ללא כסות וללא הגנה מפני האש הבוערת בתוכה. אך בעוד שרביקוביץ מתארת בערה נפשית, אצל ענבל, בשיר "גוף זר" המתאר את גופה שלה כנטול בגד, הבער היא מצב פיסי, המשפיע על הנפש:

על עור החשופית שלי

מקעקעת זרות הגוף

בצריבות מלח

בלחישות אש

מוטיב הבערה, או החום, חוזר בציטוט נוסף, משירו של ברי סחרוף "חם על הירח". הירח – שאין לו בגד אטמוספירי, נע בין להט היום תחת השמש לבין קור עז בשעות החושך (בין 110 מעלות מעל האפס לבין 180 מעלות צלזיוס מתחת לאפס). בין קצוות אלה של אי יציבות, וללא אפשרות למיזוג, לטמפרטורה מתונה, מצויה גם המשוררת. כך גם בספרה "סמאל אהובי", שבו, בשיר "חלום", הבערה הנחלמת עשויה להיות ביטוי למצב מוכר לה, כאשר דווקא בחלום ניתן לכאורה לשלוט בבערה: שוכבת ערמה שלוה/זהב מתך מתפשט לכווני/אני מתחילה להתענות/להתרחק מהמתכת הרותחת/להתקרב אל המתכת הרותחת/הכפזות מושכות אותי יותר מהעויות זזהב מתך מכסה אותי ואני/שוכבת ערמה שלוה.

תקצר היריעה לתאר את מופעי הבערה על צורותיה השונות, החוזרת בשורה של שירים. זו יכולה להיות בערת הסבל, ובערת התשוקה, בערת הגוף ובערת הנשמה, בערת המאבק הנשי האישי והנשי – קולקטיבי. האחרונים באים לידי ביטוי למשל בשירים שיש בהם רפרנס לדוגמאות מופת של נשיות פמיניסטית ולפחות הזדהות עם הקול הנשי וגורלן בעולם פטיארכלי. כך בשיר "אני אוריגמי", בעקבות סימון דה בובואר: "בהולם חמה, ברוח שרביית/דוהה פסת ניר", ובשיר "חוצות את ים האש", ברפרנס לשירה של זלדה. ועוד יותר בשיר "היא שאינה אזוקה", שהוא השיר הפוליטי המובהק יותר (המשך בעמוד הבא)

(המשך מעמ' 50)

בספר, העוסק במאבק נשי קולקטיבי (ייתכן של נשים פגועות, ואולי נכות כמוה). המשוררת רותמת את עצמה כשליחה, ושמא כמנהיגה, של נשים אלה, באמצעות "כף ידי השמאלית, הדומיננטית", ה"נתרמת" באמצעות הבערתה לשירות המאבק כנגד המדינה האטומה:

צבא של נשים

קמות

עולות ומתפשטות

תובעות דין על עולות.

לוהבות, הן מבעירות את ידי מול

אטימות המדינה, היא שאינה אזוקה,

ובתחומה שוב נרצחת – –

שמעון רוזנברג

על השירים "הכל מים" (תאלס איש מילטוס)

מאת
מיקי מילר

בראשית היו מים אמר תאלס ולא טעה "בגדול", קרי שהחיים על כדור הארץ אכן החלו במים ויצאו מן הימים (חלקם – גם שבו לחיות בהם) ומכל מקום אין חיים בלי מים. טבעית יפה ומקורית אם כן הבחירה לתאר דרך משקפיים אלה את מחזור חיינו מראשית עוברית (במי השפיר) ועד "כלותנו". לזה נוסף מוטיב התנועה של המים – "הכל זורם" של הרקליטוס (אשר אמנם אינו סבור כתאלס כי הכל מים, קרי שאין אחדות חומר בעולם). האמירה המיוחסת לו – "אינך יכול להיכנס לאותו הנהר פעמיים" – משמעה לענייננו היא שהשינוי המתמיד אינו (רק) במים: אנו משתנים בכל רגע. אנו ה"זורמים". המים המשתנים – כמטפורה למציאות המשתנה תדיר – משפיעים על השינוי שחל במקביל גם בנו.

תקצר היריעה לדון כאן בכל מורכבותה של יצירה זו, ששפתה אינה קלה. די אם למשל ננסה לדון בחלקו הראשון – המתאר את שלב העובר. יש כאן טענה כבדת משקל בדבר איזה הכרה או סף הכרה של העובר, מחד – מצב של שינה אבל היא "זוכרת" והוא "פקוח חלום". משמע אין זה מצב של חלום חסר מודעות. אלא העובר "יודע". ומזכירים הדברים את מדרש חז"ל – האגדה לפיה בהיותו במעי אמו – "נר דולק לו על ראשו", כדי שיהיה "צופה ומביט מסוף העולם ועד סופו". ו"מלמדין אותו את כל התורה כולה" ואז משכיחים אותה ממנו. אך מאותו רגע בכוחו לחתור אל הידיעה השלמה, כל חייו.

ואילו בחלקו השני, אותו עובר נולד ונעשה תינוק, הוא "נכרת" כמו בכוח הזרוע, בעזרת החלף – סכין השחיטה! – בניגוד ל"רצונו"? – מעולם החלום, ממצב הביניים שבין "עוברות" לבין היותו בעל הכרה, או דמדומי הכרה. אולי נלקח מן העולם ה"אמיתי" אל עולם ארצי, חומרי שבו אורבות סכנות ובסופו של דבר גם מוות. ואילו בחלקים הבאים של חייו, מילדות ועד זקנה – האם ביכולתו לשוב ולו לזמן שאול – בשעות שינה וחלום – אל אותו עולם "אמיתי", רצוי?

ואם לדלג אל האחרית, בחלק האחרון לא לגמרי ברור מהו הסוף המצפה לו – האמנם כיליון? הן המילה המסיימת היא יקיצה. שמא עלי למצוא כאן סגירת מעגל. פותח האדם בטרם נולד, במצב שהוא בין חלום לערות, אולי מצב של "טרום חלום", והוא עומד להקיץ מחלום חייו דווקא ב"מותו"? ואני משאיר את השאלה פתוחה, כי דומני שגם היצירה אינה מבקשת לפתור סוגיה זו בכלים "מדעיים".

על שיר אחד

שמעון רוזנברג

על השיר

תפרחת של סביונים

שירה של צילה הוא שיר חברתי-פוליטי. הוא אנטי מלחמתי ובאותו זמן אפשר לראות בו גם שיר אקולוגי (קרי: שייך לז'אנר שירי האקופואטיקה).

שיר טוב הוא זה שאינו דידקטי, לא מנסה להיות חיקוי בסגנון פואטי למאמר דוקומנטרי. הוא לא צריך להטיף – וכיצד ישכנע? הבחירה בחלום פותרת דילמה אפשרית. וכך השיר מתרחק כברת דרך מסוימת מן הריאליזם, מאפשר מעבר וקפיצות מתחום לתחום, ממוקום למקום, ומזמן אחד לזמן אחר, ואף לשוב, כמו בחלום אמיתי.

בשיר זה יש מכל וכל. מן המקרא – ראשית הבריאה בספר בראשית, בטרם נבראה האדמה, כדי לתאר תחושת ניתוק מהקרקע, ומן המיתולוגיה ה"מתחרה" – זו היוונית, ממנה נלקח האל הנענש על שום מתת האש, שהציתה הן את אש המלחמה והן את אש התעשייה שהביאה אותנו אל סף האסון האקולוגי הגלובאלי.

בין שתי מיתולוגיות אלה מגשרת הדוברת, החולמת, המלאך המבקר על פני האדמה ורואה את החורבן המתקרב. ובסופו של ברור מהשיר כי האשמה היא של בני האדם – "אנחנו", אבל האשמה אינה מוטחת, וכאמור אין אצבע מאשימה בלשון דידקטית מרחיקה.

מאת צילה זן-בר צור

תפרחת של סביונים

הם אומרים שיש אור יום, אני אומרת חשך. אני מחזיקה מצפן שיכון אותי לפרשת בראשית לעגן בפסוק 'ויהי אור'. שם נולדה המחשבה שלי. אין לי יבשה לנחות עליה. הכנפים שלי מבהלות מים מהים התיכון לכבות את האש. 'חרטת פרומתאוס: ממתת האש להצתה הגלובלית', אני קוראת ב'הארץ' על שכתב הפילוסוף. האנושות חיבת לנצר את האש. אני מרגישה את זה בכנפים שלי. נוצה אחת לא שיכת לי, היא נפרעה מאמי הפצועה. אתמול בשעת הסתר הירח הייתי במסדרון שמוגביל לאפריקה. למטה היו פליטים. נדמה שהרכוש היחיד שהם סחבו על גבם זה היה המשפט, 'אני לא מאמין', אני לא מאמין. הם עוד הלכו בשעה שלוש. מתחתם היתה אדמה ואנשים שכובים. מתחתם המאגמה הרוחת של כדור הארץ. בשם עונת הנדידה אני מספרת לכם את אשר ראו עיני; ילדה בת שמונה נושפת תפרחת של סביונים בקנה הרובה. אני מכירה אותה. גם אתם. היא מביטה חזק אל בארות עיניכם. היא לא מרפה. אתם יודעים, ישנן תרמיקות שמעלות אותי גבוה כשאני נשמטת. לתרמיקות האלה יש שם. אנחנו.

אמנות חזותית

אורון יהלום

אורון יהלום
oronyahalom@gmail.com

אורון יהלום

אורון יהלום
oronyahalom@gmail.com

לבנה מושון

“התופרת החולמת”

דוד פלמה

”עולם נפלא”

דוד פלמה

דוד פלמה

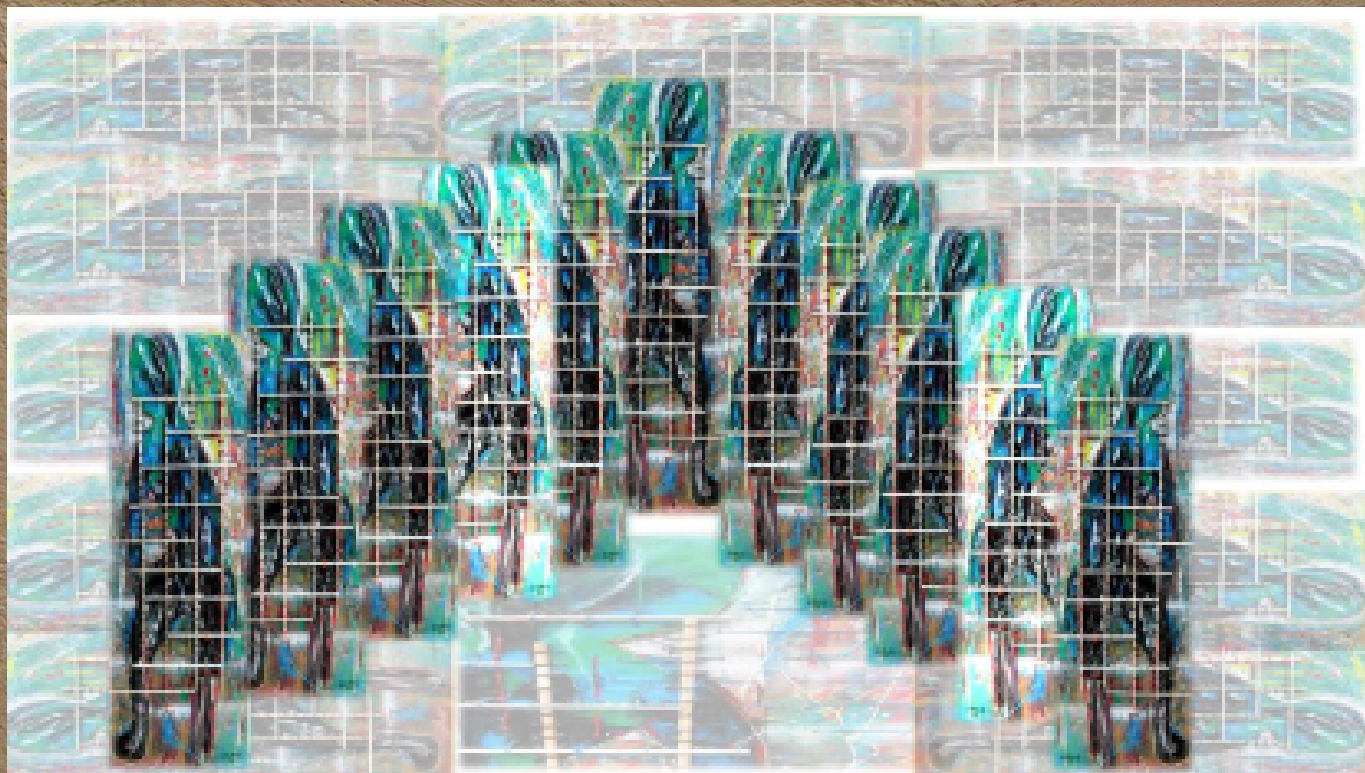
דוד פלמה

“אריה בקלאהרי”

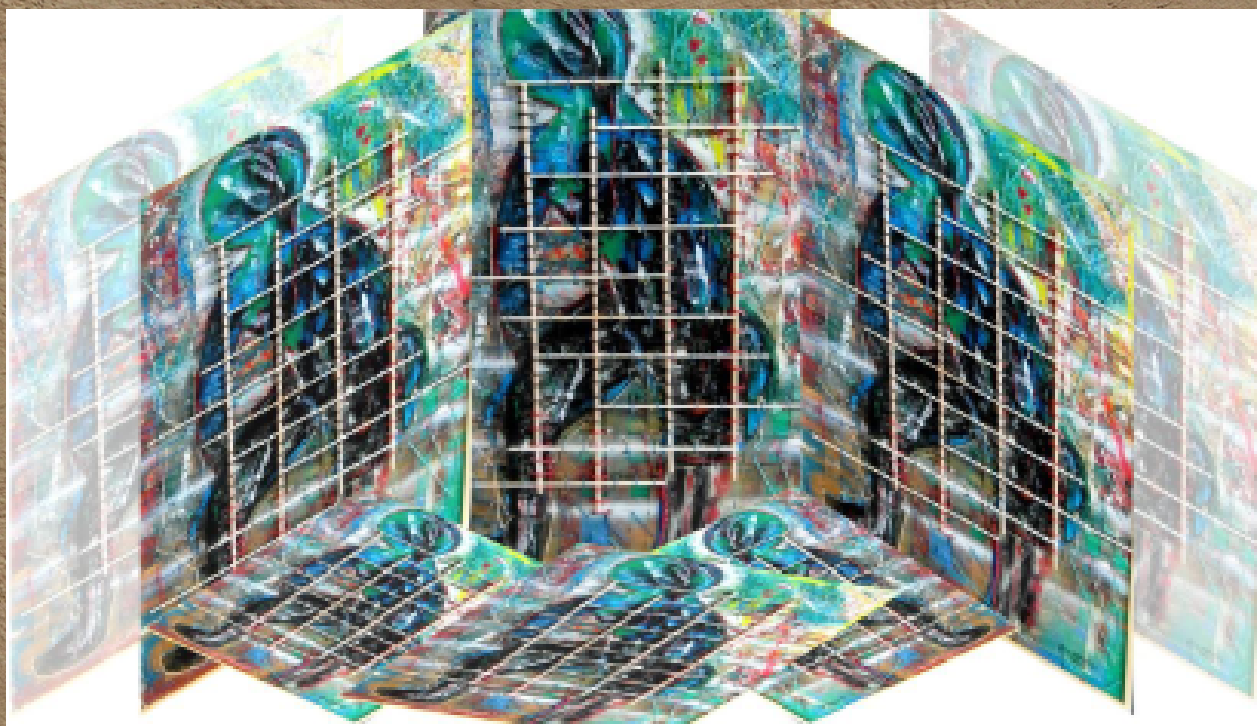
נורית צדרבוים

“ואראציות” מתוך המיצב “הצל במשק הסולמות”

נורית צדרבוים

“ואראציות” מתוך המיצב “הצל במשק הסולמות”

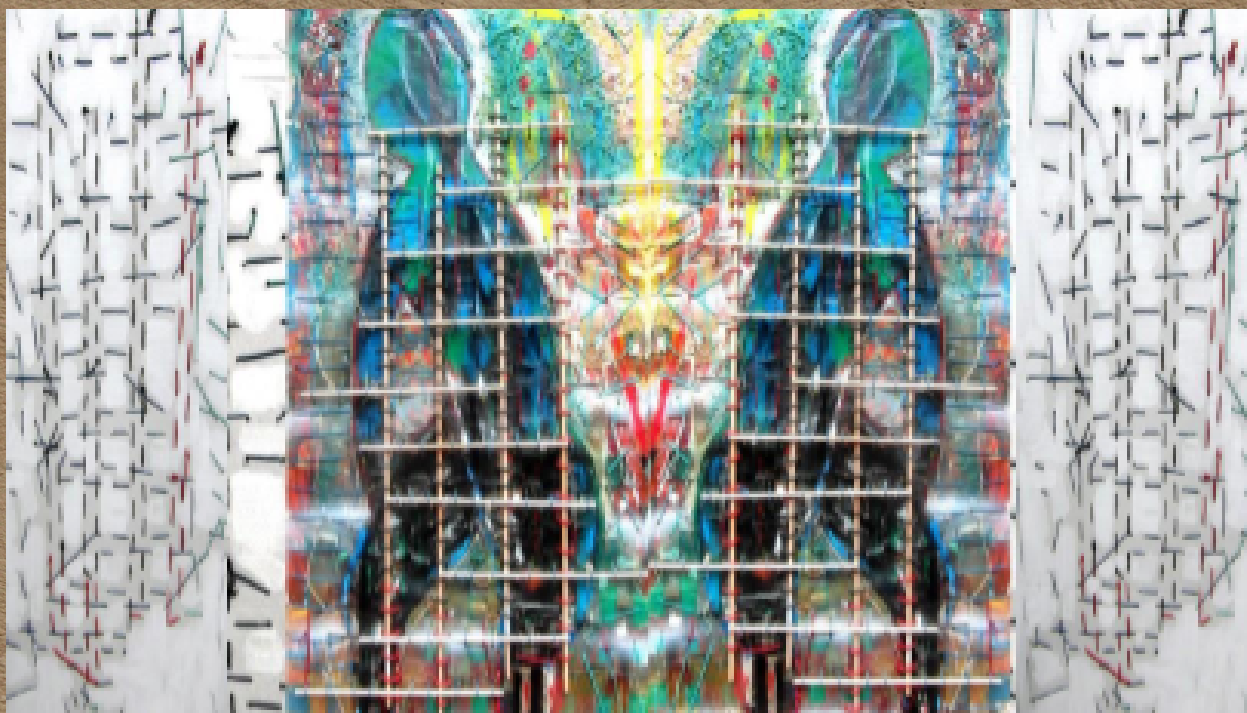
נורית צדרבוים

ואריאציות מתוך המיצב "הצל במשחק הסולמות"

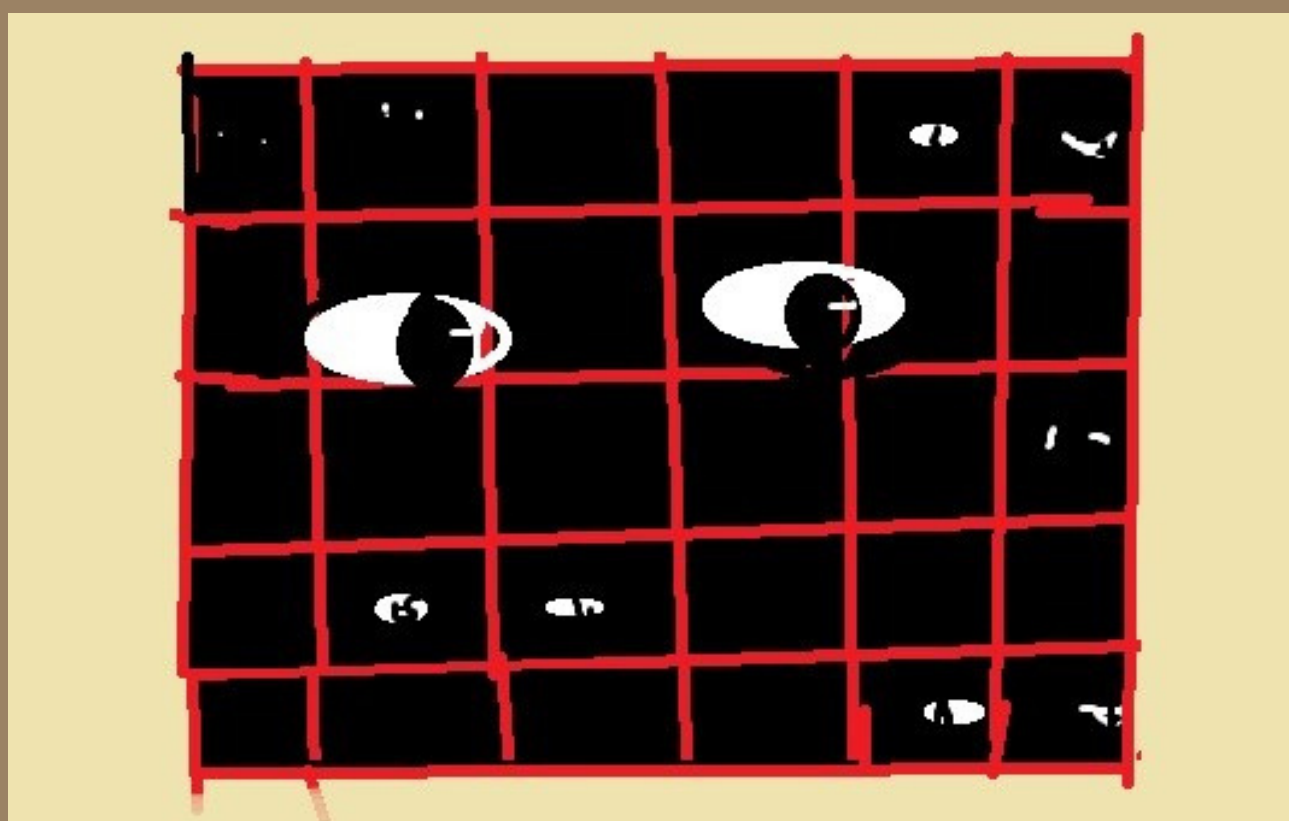
נורית צדרבוים

ואריאציות מתוך המיצב "הצל במשחק הסולמות"

חנה קב רוט

“חלום”

חנה קב רוט

נתיבים

כתב עת ליצירה ועיון

כל הזכויות שמורות למחברים

גיליון מס' 35, מרץ 2024